

402/1004
ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶՐԵԱԿԱՆ ՅԵՎ
ՆՍԽԱԿՈՉՅԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՎՈՉ ԼՐԻՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՅԵՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ 5, 6 ՅԵՎ 7 ԴԱՍՍՐԱՆՆԵՐԻ
ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՍԿԶՐԵԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

355.2
Ծ -98

Հ Ո Ւ Ս Հ Ր Ե Տ

Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1940

11 MAR 2010

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԵՆԱԿԱՆ ՑԵՎ
ՆԱԽԱԿՈՉՅԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

355.2
Օ-98

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՎՈՉ ԼՐԻՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՑԵՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ 5, 6 ՑԵՎ 7 ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՍԿԶԵՆԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ

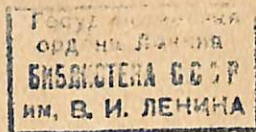
ԼՈՒՍԶՐԱՏ

ԵՐԵՎԱՆ

1940

11 5 MAY 2013

41.121

19796
48.
3341

20814-59

«Կանոնավորապես դրված սկզբնական և նախա-
կոչյան պատրաստությունն այնպիսի դեր կխաղա-
մեր յերկրի պաշտպանության համար, վերի նշա-
նակությունը դժվար է գերազնահատել: Մեր ա-
պագա ռազմիկները հնարավորություն կստանան
ծանոթանալու մեր Կարմիր բանակի մարտական
տրադիցիաների և զինվորական կարգապահության
հիմնական սկզբունքների հետ: Դեռատիները և պա-
տմիները կսովորեն ռազմական շաբբը, հրաձգա-
յին գործը, կիմանան հակառոյային և հակաֆիմիա-
կան պաշտպանության կանոնները և, վոր գլխա-
վորն է, կստանան լավ ֆիզիկական մարզվածու-
թյուն և կովիւածություն:

Անող սերունդը սկզբնական ռազմական պատրաս-
տությունից կֆաղի այն բարոյական և ֆիզիկական
հատկությունները, վորոնք անհրաժեշտ են Կարմիր
բանակի մարտիկին առցիալիզմի և մեր հայրենիքի
համար մղվելիք ապագա մարտերում»:

(Կ. ՅԵ. ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ: ԽՍՀՄ Գերագույն
Խորհրդի Արտակարգ IV սեսիայում տը-
ված զեկուցումից):

Հ Ր Ա Մ Ա Ն
ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻ

№ 50

7 ՄԱՐՏԻ 1940 ՔՎԻ

Ք. ՍՈՍԿՎԱ

1. Գործողության մեջ մտցնել վոչ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ դպրոցների 5, 6 և 7 դասարանների սովորողների սկզբնական ռազմական պատրաստության ծրագիրը:

2. Սովորողների սկզբնական ռազմական պատրաստության ծրագրով ղեկավարվել այն վոչ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ դպրոցների բոլոր դիրեկտորներին և ռազմական ղեկավարներին, վորտեղ, ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին որենեֆի համաձայն, սահմանված է սովորողների սկզբնական ռազմական պատրաստությունը:

ԽՍՀՄ Պաշտպանության Ժողովրդական Կոմիսար
Խորհրդային Միության Մարշալ Կ. ՎՈՐՈՇԻՆՈՎ

«Հաստատում եմ»
ԽՍՀ Միության Պաշտպանության
Ժողովրդական Կոմիտե
Խորհրդային Միության Մարշալ
Կ. ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ

7 մարտի 1940 թ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1. Սովորող յերիտասարդության սկզբնական ուսումնական պատ-
րաստությունը նպատակ ունի.

ա) սովորողներին հասկացողություն տալ Կարմիր բանակի
և Ռազմա-Մովային նավատորմի խնդիրների և ՀամԿ(Բ)Պ ու նրա
առաջնորդների կենտրոնի և Ստալինի դերի մասին ԽՍՀՄ-ի զինված
ուժերի շինարարության և Կարմիր բանակի հաղթությունների կազ-
մակերպման գործում:

բ) ծանոթացնել սովորողներին լեգենդար զորավարների՝ Կար-
միր բանակի հերոսների հետ ընկերներ Վորոշիլովի, Ֆրունզեյի,
Տիմոշենկոյի, Բուդյոննո և այլոց մարտական գործունեության
որինականերով:

գ) սովորողներին տալ տարրական գիտելիքներ և սկզբնա-
կան ունակություններ ֆիզիկական պատրաստության, ուսումնական
շարքի, հրաձգային գործի, ուսումնական տեղագրության և ՀՈՔՊ-ի
վերաբերյալ:

Սկզբնական ուսումնական պատրաստության ծրագիրը միա-
նական է հանդիսանում արական և իգական սեռի սովորողների
համար: Բացառություն է կազմում շարային պատրաստությունը
մաքեռ-հրացաններով, վորն անցնում են 7-րդ դասարանում միայն
արական սեռի սովորողները:

2. Սկզբնական ուսումնական պատրաստության ուսումնական
պլանը (հավելված № 1) կազմում է ուսումնական ղեկավարը և
հաստատում է դպրոցի դիրեկտորը: Սկզբնական ուսումնական
պատրաստության ուսումնական պլանը հանդիսանում է դպրոցի
ընդհանուր ուսումնական պլանի անբաժանելի բաղադրիչ մասը:

Ռազմական ղեկավարը, յեկնելով դպրոցի կոնկրետ պայման-

ներից, ուսումնական պլանը ժամանակի նկատմամբ կապակցում է դպրոցի ծրագրի մյուս հարակից առարկաներն անցնելու հետ (որինակ՝ ռազմական տեղագրությունը աշխարհագրության հետ և այլն), սակայն, չխախտելով առարկաներն անցնելու պլանով նախատեսված հաջորդականությունը:

3. Սկզբնական ռազմական պատրաստության վիճակի համար դպրոցի գիրեկտորը պատասխանատվություն է կրում նույն չափով, ինչ չափով վոր դպրոցում անցնելիք մնացած առարկաների համար:

Ռազմական ղեկավարը՝ կազմակերպում է, անցկացնում և ամփոփում սովորողների պատասխանատու չե յուրաքանչյուր սովորողի ռազմական պատրաստության և ֆիզիկական դաստիարակության համար:

Գիրեկտորի և ռազմական ղեկավարի ամենազգիտվոր խնդիրներից մեկն է հանդիսանում դպրոցի ապահովումը անհրաժեշտ ուսումնական պիտույքներով, պրիբորներով և այլ ուսումնական գույքով տարելի համաձայն: (Հավելված № 2):

4. Սկզբնական ռազմական պատրաստության վերաբերյալ առաջադիմության հաշվառումը կատարվում է մյուս առարկաների հետ ընդհանուր հիմունքներով:

Տարվա յուրաքանչյուր քառորդի ընթացքում առաջադիմության արդյունքները մտցվում են ընդհանուր տաբելների մեջ: Ռազմական պատրաստության վերաբերյալ առաջադիմության ընդհանուր գնահատականը գուրս է բերվում վորպես միջինը սկզբնական ռազմական պատրաստության իրողը առարկաների գնահատականներից:

Սկզբնական ռազմական պատրաստության ստուգումները կատարվում են յուրաքանչյուր դասարանն ավարտելուց հետո: Ստուգումների արդյունքները մտցվում են առաջադիմության ընդհանուր տաբելների մեջ:

Սկզբնական ռազմական պատրաստությունն անցնող սովորողները լենթարկվում են ստուգման մյուս դիսցիպլինների հետ հավասար ծրագրի հետևյալ հատվածներից. կարմիր բանակը և Ռազմա-Մովսիսի Նավատորմը, համառոտ տեղեկություններ կարմիր բանակի կազմակերպության մասին, ռազմական տեղագրություն և ՀՈՔՊ:

Ստուգում չտված սովորողները չեն կարող փոխադրվել հետևյալ դասարան:

5. Սովորողների սկզբնական ռազմական պատրաստությունը անցնելու համար, ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին որենքի համաձայն (Որենքի 76 հոդվածը), հատկացվում է շաբաթը յեկու ժամ: Թացի աչդ, սկզբնական ռազմական պատրաստության ծրագրին անցնելու համար ոգտագործվում է այն ժամանակը, վոր լուսժողկոմատների ծրագրերով հատկացվում է սովորողների ֆիզիկական դաստիարակության համար՝ շաբաթը մեկ ժամ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԺԱՄՆԻԻ ՀԱՇՎԱՐԲԸ

Առարկաների անունները	5 դասարան	6 դասարան	7 դասարան	Ընդամենը ուսումնական ժամեր
1. Կարմիր բանակը և Ռազմա-Մովսիսի Նավատորմը	10	10	6	26
2. Համառոտ տեղեկություններ Կարմիր բանակի կազմակերպության մասին	—	—	4	4
3. Ֆիզիկական դաստիարակության և շարային պատրաստություն	85	80	80	245
4. Հրաձգային պատրաստություն	—	20	20	40
5. Ռազմական տեղագրություն	10	10	10	30
6. ՀՈՔՊ	15	—	—	15
Ընդամենը	120	120	120	360

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ—

1. Ֆիզիկական դաստիարակության և շարային պատրաստության ժամերի քանակի մեջ մտցված է այն ժամանակը, վորը լուսժողկոմատների ծրագրերով հատկացվում է ֆիզիկական դաստիարակությանը՝ շաբաթը մեկ ժամ:

2. Ռազմական դիսցիպլինների ուսումնական ժամերի հաշվարկը պարտադիր է և փոփոխման չենթակա չե:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ ՅԵՎ ՌԱԶՄԱ-ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱՎԱՏՈՐՄԸ

ՄԵՅՈՂԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1. «Կարմիր բանակը և Ռազմա-Ծովային Նավատորմը» հատվածը խնդիր է դնում՝ սովորողների մեջ սեր դաստիարակել դեպի Կարմիր բանակը և Ռազմա-Ծովային Նավատորմը, փոխանցել նրանց Կարմիր բանակի մարտական տրադիցաները, նրանց մեջ դաստիարակել հերոսություն և անսահման նվիրվածություն Սոցիալիստական Հայրենիքին և մեծ Ստալինին:

2. Ղեկավարը պետք է սովորողների համար մատչելի ձևով, վառ գրավիչ պատմվածքի միջոցով շարադրի Լենինի և Ստալինի՝ սոցիալիստական հեղափոխության մեծ ստրատեգիների դերը Կարմիր բանակն ստեղծելու գործում՝ քաղաքացիական պատերազմի տարիներին, խաղաղ շինարարության տարիներին, ճապոնական հափշտակիչների ջախջախման գործում, լեհական պաների հաշտության լից յեղբայրական ժողովուրդների ազատագրման համար մղած պայքարում և ֆիննական սպիտակ գվարդիականության դեմ մղած պայքարում:

3. Այս հատվածի դասավանդումը պետք է սերտորեն կապակցված լինի ԽՍՀՄ պատմության, ԽՍՀՄ Սահմանադրության հետ, նույնպես և սկզբնական ռազմական պատրաստության բոլոր հատվածների հետ:

4. Ղեկավարը պետք է գործադրի ռազմա-պատմական թանգարանների, կինոների, ցուցահանդեսների հաճախումը, հանձնարարի սովորողներին համապատասխան գեղարվեստական գրականություն կարդալ և կազմակերպի սովորողների հանգիստը Կարմիր բանակայինների, պետկազմի հետ, քաղաքացիական պատերազմի մասնակիցների, Խորհրդային Միության հերոսների և շքանշանակիրների հետ:

5. Հանձնարարվող գրականության ցուցակը մոտավոր է հանդիսանում: Ղեկավարը պետք է մշտապես հետևի նոր գրականու-

թյանը և պարբերական մամուլին, ինքն ուսումնասիրի այն և հանձնարարի սովորողներին այն գրքերը, վորոնք ցույց են տալիս մեր հայրենիքի հերոսական անցյալը և ներկան, քաղաքացիական պատերազմի հերոսականությունը, Լենինի և Ստալինի, ժողովրդական հերոսների և պրոլետարական զորավարների կյանքը և գործունեությունը:

5-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ (10 ԺԱՄ)

Թե մա 1: Ինչի՞ համար է հարկավոր սկզբնական ռազմական պատրաստությունը (1 ժամ)

1-ԻՆ ԴԱՍ

ԽՍՀՄ պաշտպանության նշանակությունը կապիտալիստական շրջապատման պայմաններում: Մարտական բարդ տեխնիկային տիրապետելու անհրաժեշտությունը: Ռազմական գործին կատարելապես տիրապետող ԽՍՀՄ քաղաքացիների պատրաստությունը:

Թե մա 2: Լենինը և Ստալինը՝ Կարմիր բանակի և նրա հաղթանակների առաջնորդները և կազմակերպիչները (3 ժամ)

2-ՐԴ ԴԱՍ

Պրոլետարիատի զինված ուժերը 1905—1907 թ. թ. հեղափոխության ժամանակ: Լենինը և Ստալինը՝ բանվորական մարտական զորախմբերի և ցարական բանակում ու նավատորմում հեղափոխական բռնիքների կազմակերպիչները: Ընկերներ Ֆրունզեի և Վորոշիլովի դերը բանվորական մարտական զորախմբերի ստեղծման գործում: Ապստամբությունը «Պոտյոմկին» զրահակրի վրա, նավաստիների ապստամբությունը Սևաստոպոլում, Կոլոնշտադտում և Սվեաբորգում:

3-ՐԴ ԴԱՍ

Ցարական ինքնակալության տապալումը զինված բանվորների և զինվորների կողմից բոլշևիկյան կուսակցության ղեկավարությամբ 1917 թ. փետրվարին: Կարմիր գվարդիայի կազմակերպումը 1917 թվին: Բոլշևիկյան զինվորական կազմակերպություն-

ների ստեղծումը բանակում և նավատորմում: Բուրժուազիայի տապալումը 1917 թ. Հոկտեմբերին Կարմիր զվարդիայի, հեղափոխական զինվորների և նավաստիների կողմից, բոլշևիկյան կուսակցության ղեկավարությամբ, վրդի գլուխն էլին կանոնադրված և Ստալինը:

4-րդ դաս

1918 թվի հունվարի 28-ի դեկրետը Կարմիր բանակի ստեղծման մասին: 1918 թվի փետրվարի 12-ի դեկրետը Կարմիր նավատորմի ստեղծման մասին: Կարմիր բանակի և Ռազմա-Մովային նավատորմի նպատակները և խնդիրները: 1918 թ. փետրվարի 23-ը Կարմիր բանակի մարտական ծննդի որն է: Կարմիր զվարդիայից կանոնավոր Կարմիր բանակի, կամավորականությունից պարտադիր զինվորական ծառայության անցնելը: Աշխատավորների պարտադիր զինապարտության մասին դեկրետը:

«Մենք վորոշել էլինք գալնանն ունենալ 1.000.000 մարդուց բաղկացած բանակ, այժմ մեզ հարկավոր է յերեք միլիոն մարդուց բաղկացած բանակ: Մենք կարող ենք ունենալ այն և մենք կունենանք այն» (Լենին, Յերկ., հատ. XXIII, էջ 217):

Թե մա 3: Կարմիր բանակի հաղթանակները քաղաքացիական պատերազմի և ինտերվենցիայի սկզբում (6 ժամ)

5-րդ դաս

Բնի ոտարերկրյա իմպերիալիստները հարձակվեցին մեր Հայրենիքի վրա Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխությունից հետո: Ռուսական և միջազգային հակահեղափոխության համաձայնությունը խորհրդային խխանության դեմ:

6-րդ դաս

Խորհրդային հողերի ժամանակավոր զավթումը գերմանացիների կողմից: Ռուսական, ուկրաինական, բելոռուսական բանվորների և գյուղացիների հերոսական պայքարն ուկրաինացիների դեմ:

7-րդ դաս

Լուգանսկի մետաղա-բանվորների և Դոնեցի հանքափոր-

ների արշավն ընկեր Վորոշիլովի գլխավորությամբ: Ընկեր Վորոշիլովի մարտական հեղափոխական ուղին:

8-րդ դաս

Կարմիր բանակի պայքարն անգլիական ինտերվենտների դեմ Հյուսիսում, չեխո-սլովակյան և ռուսական սպիտակ զվարդիական խռովարարների դեմ Սիբիրում և ճապոնական հափշտակիչների դեմ Հեռավոր Արևելքում:

9-րդ դաս

Յարիցինի (Ստալինգրադի) պաշտպանությունն ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ 1918 թվին: Ընկեր Վորոշիլովի դերը Յարիցինի պաշտպանության գործում:

10-րդ դաս

Բանվորների և գյուղացիների պայքարը Ուկրաինան և Բելոռուսիան գերմանական հափշտակիչներից ազատագրելու համար 1918 թ. վերջին: Ժողովրդական հերոս Շչորսը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՀԱՍԱՐ

1 քեմայի համար

Ընկ. Իվանովի նամակը և ընկեր Ստալինի պատասխանը: Партиздат 1938 թ. էջ 16:

Ստալին Ի. Վ., Զեկուցում կուսակցության XVIII համագումարում ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի աշխատանքի մասին:

Մոլոտով Վ. Մ., Հոկտեմբերյան հեղափոխության XXII տարեդարձը, Госполитиздат, 1939 թ:

Վորոշիլով Կ. Յե., Ճառ ՀամԿ(բ)Կ XVIII համագումարում արտասանած:

Վորոշիլով Կ. Յե., Ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին որենքի նախագծի մասին: Воениздат, 1939 թ.:

ԽՍՀՄ Սահմանադրությունը, հոդ. 132 և 133:

2 և 3 քեմաների համար

ՀամԿ(բ)Կ պատմության համառոտ դասընթաց, գլուխներ III, VII, VIII:

Ընկեր Ստալինի համառոտ կենսագրությունը:

Լենին և Ստալին, ՀամԿ(բ)Կ պատմությունն ուսումնասիրելու ժողովածու, հատ. II, հատված՝ Կուսակցությունը քաղաքացիական պատերազմի և ռազմական կոմունիզմի շրջանում, Партиздат, 1937 թ., հջեր՝ 164—336:

Վորոշիլով Կ. Յե., Ստալինը և Կարմիր բանակը: Воениздат, 1939 թ.:

Վորոշիլով Կ. Յե., Ստալինը և Կարմիր բանակի շինարարությունը. Воениздат, 1939 թ., հջ 16:

Կ. Յե. Վորոշիլովի կենսագրությունը:

Պատմական-հեղափոխական որացույց 1939 թվի կամ «Սոցիալիզմի յերկիրը» որացույց 1940 թ. համար:

ԽՍՀՄ-ում տեղի ունեցած քաղաքացիական պատերազմի հերոսները՝ Չապայեվ, Շչորս, Լազո, Կոտովսկի, Ֆաբրիցիուս, Պարխոմենկո, Ռուզենկո, Դունդիշ: Воениздат, 1938 թ. 144 հջ (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Տոլստոյ Ա., Հաց (Ֆարիցինի պաշտպանությունը):

Ոստրովսկի Ն., Ինչպե՞ս եր կոփվում պողպատը, Детиздат-ի հրատ.:

6-ՐԳ ԴԱՍԱՐԱՆ (10 ԺԱՄ)

Թեմա. Կարմիր բանակի կողմից սպիտակ գվարդիականների և ինտերվենտների ջախջախումը (10 ժամ)

1-ին դաս

Ինտերվենցիայի ուժեղացումը 1918 թվի վերջին: Խորհրդային յերկրի շրջափակումը: Կոլչակի արշավը: Լենինը և Ստալինը՝ Կոլչակի ջախջախման կազմակերպիչները:

2-րդ դաս

Ընկերներ Ֆրունզեյի և Կուլբիշևի դերը Կոլչակի ջախջախման գործում: Ընկ. Ֆրունզեյի մարտական հեղափոխական ուղին: Ժողովրդական հերոս Չապայեվը և մարտական կոմիսար Ֆուրմանովը:

3-րդ դաս

Պետրոգրադի (Լենինգրադի) պաշտպանությունը: Յուդենիչի ջախջախումը: Լենինի և Ստալինի դերը Յուդենիչի ջախջախման գործում:

4-րդ դաս

Դենիկինի ջախջախումը ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ: Առաջին Հեծյալ բանակի կազմակերպումն ընկեր Ստալինի կողմից: Առաջին Հեծյալ բանակի հերոսները՝ Վորոշիլովը, Բուդյոնին, Շչադենկոն, Կուլիկը, Տիմոշենկոն, Պարխոմենկոն, Դունդիշը:

5-րդ դաս

Աստրախանի պաշտպանությունը և ընկ. Կիրովի դերը Աստրախանի պաշտպանության գործում: Ընկ. Կիրովի մարտական հեղափոխական ուղին:

6-րդ դաս

Լեհական պաների հարձակումը Խորհրդային յերկրի վրա 1920 թվին: Լենինը և Ստալինը՝ պանական Լեհաստանի դեմ տարած հաղթանակների կազմակերպիչները: Առաջին Հեծյալ բանակի դերը սպիտակ լեհերի դեմ տարած հաղթանակում:

7-րդ դաս

Վրանգելի դեմ մղած պայքարը: Ընկեր Ստալինը Հարավային Ֆրոնտում: Պերեկոպի գրավումը: Վրանգելի ջախջախումը, Ընկ. Ֆրունզեյի դերը Վրանգելի ջախջախման գործում:

8-րդ դաս

Միջին Ասիայի ազատագրումը: Ընկերներ Ֆրունզեյի և Կուլբիշևի դերը Միջին Ասիայի ազատագրման գործում: Ադրբեջանի, Հայաստանի և Վրաստանի ազատագրումը: Ընկ. Որջոնիկիձեյի մարտական հեղափոխական ուղին:

9-րդ դաս

Ճապոնական ինտերվենցիայի լիկվիդացիան Հեռավոր Արևելքում: Ընկ. Լազոյի դերը Ճապոնական ինտերվենտների դեմ մղած պայքարում:

10-րդ դաս

Ինչո՞ւ Կարմիր բանակը և Ռազմա-Ծովային Նավատորմը հաղթեցին բոլոր թշնամիներին: Ընկեր Ստալինը Կարմիր բանակի յերեք առանձնահատկությունների մասին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՇԱՄԱՐ

Համամիութենական Կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության պատմության համառոտ դասընթաց:

Լեւին վ. Ի., ՌԿ(բ)Կ Կենտկոմի թեզիսները Արեւելյան Ֆրոնտի դրույթյան կապակցությամբ, Յերկեր, հատ. XXIV, էջեր՝ 224—226

Լեւին վ. Ի., Բանվորներին և գյուղացիներին ուղղված նամակը Կոլչակի դեմ տարած հաղթանակի առթիվ, Յերկեր, հատ. XXIV, էջեր 431—436:

Լեւին վ. Ի., Բոլորը Դենիկինի դեմ պայքարի, Госполитиздат, 1939 թ.:

Լեւին վ. Ի., Ուկրաինայի բանվորներին և գյուղացիներին ուղղված նամակը Դենիկինի դեմ տարած հաղթանակների առթիվ, Յերկեր, հատ. XXIV, էջեր՝ 655—660:

Լեւին վ. Ի., ՌԿ(բ)Կ IX համագումարը, Կենտրոնական Կոմիտեյի զեկուցումը 29 մարտի, Յերկեր, հատ. XXIV, էջեր՝ 94—102:

Ստալին Ի. վ., Կարմիր բանակի յերեք առանձնահատկությունների մասին:

Լեւին և Ստալին, ՀամԿ(բ)Կ պատմությունն ուսումնասիրելու յերկերի ժողովածու, հատ. II, հոդվածներ՝ «Հարավում ռազմական դրույթյան մասին» և «Անտանտայի նոր արշավը Ռուսաստանի վրա»:

Վոբոչիկով Կ. Յե., Ստալինը և Կարմիր բանակը:

Վոբոչիկով Կ. Յե., Ստալինը և Կարմիր բանակի շինարարությունը: Воениздат, 1939 թ., էջ 16:

Շչադեև Կ. Յե., Ստալինը և Առաջին Հեծյալը: «Красная звезда» թերթը, 19.XI 1939 թ. № 265:

Բուդյոննի Ս., Կարմիր հեծելազորը քաղաքացիական պատերազմում: «Правда» թերթը, 18.XI 1939 թ.:

Միխայիլ Վասիլևիչ Ֆրունզե, Воениздат, 1938 թ., էջ 48:

Սերգեյ Միրոնովիչ Կիրով. Համառոտ կենսագրական ուրվագիծ, Госполитиздат, 1939 թ.:

Բերյոզով Պ., Վ. Վ. Կուլբիշեվ. Համառոտ կենսագրական ուրվագիծ: Воениздат, 1938 թ. 103 էջ: (Հատվածներ՝ «Մեծ Հոկտեմբերի համար մարտերում», «Քաղաքացիական պատերազմի ֆրոնտներում»):

Որչոնիկի Չ., Բուլշևիկի ուղին: Եջեր Սերգո Որչոնիկի ձեռնարկի հոդվածներ, Госполитиздат, 1939 թ., էջ 167:

Բորգեևս, Չապայեվ. Воениздат, 1938 թ. (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Գերասիմով Յե. և Եվիխ Մ., Շչորս: Госполитиздат, 1939 թ. 235 էջ:

ԽՍՀՄ-ում քաղաքացիական պատերազմի հերոսներ՝ Չապայեվ, Շչորս, Լազո, Կոտովսկի, Ֆաբրիցիուս, Պարխոմենկո, Ռուդնեվ, Դոնդիչ: Воениздат, 1938 թ. 144 էջ (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Լազո Ո., Սերգեյ Լազոյի մարտական ուղին: Госполитиздат, 1938 թ., 56 էջ:

Ֆյոդորով Ա., Պերմի կատաստրոֆան և Արեւելյան Ֆրոնտի հակահարձակումը: Воениздат, 1939 թ., 192 էջ:

Խեսի Ս., Յուզենիչի վրա: Воениздат, 1939 թ. 79 էջ (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Պավլենկո Պ. և Տեսս Տ., Կոլչակի ջախջախումը: Воениздат, 1939 թ., էջ 48 (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Մելիկով Վ., Դենիկինի ջախջախման Ստալինյան պլանը: Воениздат, 1938 թ., 30 էջ:

Լեոնիդով Ո., Առաջին Հեծյալը (Ուրվագծեր Կարմիր հեծելազորի պատմությունից): Воениздат, 1939 թ., 102 էջ (Կարմիր բանակայինի գրադարան):

Գոբոզով Կ. Ո., Առաջին Հեծյալի շարքերում: Կարմիր բանակայինի պատմվածքներ: Воениздат, 1939 թ., 118 էջ:

Անանյեվ Կ., Կախովկա: (Վրանգելի ջախջախումը 1920 թվին): Воениздат, 1939 թ., 64 էջ:

7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ (6 ժամ)

Թեմա 1. Կարմիր բանակը և Ռազմա-Մովային Նավատորմը՝ ԽՍՀՄ-ի սահմանների պահպանները (3 ժամ)

1-ԻՆ ԴԱՍ

ԽՍՀՄ կապիտալիստական շրջապատման մեջ և Կարմիր բանակի ու Ռազմա-Մովային Նավատորմի խնդիրները: Սոցիալիզմի յերկրի բանակը հզոր ուժ է:

2-ՐԴ 3ԵՎ 3-ՐԴ ԴԱՍԵՐԸ

Կարմիր բանակի հերոսությունը ճապոնական հափշտակիչների դեմ հասան լճի մոտ և հալխին-Գոլի մոտ մղած մարտերում, պանական ճնշումից Արևմտյան Ուկրաինայի և Արևմտյան Բելոռուսիայի ազատագրման համար մղած մարտերում ու Ֆիննական սպիտակ զվարդիակնությունների դեմ մղած պատերազմում (որինականերով ցույց տալ մարտիկների, հրամանատարների և կոմիսարների քաջարիությունը և հերոսությունը):

Թե մա 2: Ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին որենք (2 ժամ)

4-ՐԴ ԴԱՍ

Հայրենիքի պաշտպանությունը ԽՍՀՄ յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Հայրենիքին դավաճանելն ամենածանր հանցանք է: Խորհրդային հետախուզության պայքարը լրբտեսների, զինվորսանտների, ժողովրդի թշնամիների դեմ: Հեղափոխական զգոնությունն անհրաժեշտությունը:

5-ՐԴ ԴԱՍ

Կարմիր բանակ և Ռազմա-Մովային նավատորմ կանչելու կարգը: Մահալության ժամկետները Կարմիր Բանակում և Ռազմա-Մովային նավատորմում:

Թե մա 3: Հասարակական կազմակերպություններ և յերիտասարդության խնդիրները յերկրի պաշտպանության ամրապնդման գործում (1 ժամ)

6-ՐԴ ԴԱՍ

Ընդհանուր-Ստալինյան Կոմունիստական Յերիտասարդության Միությունը և նրա դերը յերկրի պաշտպանության կոմիտեի ամրապնդման գործում: Պաշտպանության, Ռուսաստանի Կարմիր հալի ընկերությունը և Ֆիզկուլտուրային ընկերությունները մասսայական պաշտպանական կազմակերպություններ են: Խորհրդային յերիտասարդության խնդիրներն այդ կազմակերպություններում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՂԵԱՎԱՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1 քեմայի համար

Ստալին Ի. Վ., Հաշվետու զեկուցում ՀամԿ(բ)Կ XVIII համագումարում ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի աշխատանքի մասին:

Ընկ. Իվանովի նամակը և ընկեր Ստալինի պատասխանը: Партиздат, 1938 թ., էջ 16:

Մոլոտով Վ. Մ., Հոկտեմբերյան հեղափոխության XXII տարեդարձը: Հատված 1—«Կապիտալիզմի ուղիները և Խորհրդային Միությունը»: Госполитиздат, 1939 թ.:

Մոլոտով Վ. Մ., Զեկուցում կառավարության արտաքին քաղաքականության մասին ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի VI սեսիայում:

Վոռոշիլով Կ. Յե., Մտալինը և Կարմիր բանակի շինարարությունը: Воениздат, 1939 թ., էջ 16:

Վոռոշիլով Կ. Յե., Ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին որենքի նախագծի մասին: Воениздат, 1939 թ.:

Վոռոշիլով Կ. Յե., Կարմիր Բանակը սոցիալիստական Հայրենիքի պաշտպանության գործում: Воениздат, 1939 թ., էջ 87:

Մեյսլիս Լ. Զ., Ճառ ՀամԿ(բ)Կ XVIII համագումարում: Воениздат, 1939 թ., էջ 48:

Խորհրդային հայրենասիրության փաստաթղթեր: (հասան լճի մոտ տեղի ունեցած մարտերի որերին): Воениздат, 1939 թ., էջ 95:

Մոլոտով Ի., Կոմունիստի տեղը մարտում: Ժուրնալ «Կուսքաղաշխատանքը ԲԳԿԲ-ում» («Партполитработа в РККА») 1939 թ., № 15, էջ 13—18:

Մարտական միջադեպեր: Հոդվածների և նյութերի ժողովածու հասան լճի մոտ տեղի ունեցած դեպքերի մասին: Воениздат, 1939 թ., էջ 192:

2 և 3 քեմաների համար

Ստալին Ի. Վ., Կուսակցական աշխատանքի թերությունների և տրոցկիստական և ալ յերկերեսանիների լիկվիդացիայի միջոցների մասին: Партиздат, 1937 թ.:

ԽՍՀՄ Սահմանադրությունը (Հիմնական Որենքը), հոդ. 132—133:

ՀամԿԿԵՄ ծրագիրը և կանոնադրությունը:

Որենք ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին: Воениздат, 1939 թ.:

Զինվորական լերդում: Հանդիսավոր և լերդումնավոր պարտավորություն (ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության հրամանագրեր): Воениздат, 1939 թ., էջ 16:

Բանվորա-Գյուղացիական Կարմիր Բանակի զինվորական լերդումը: Воениздат, 1939 թ., 16 էջ:

ԽՍՀՄ ԿԳԿ 1934 թ. հունիսի 8 վորոշումը.— Հայրենիքին դավաճանելու համար պատժի մասին:

ԲԳԿԲ Ներքին Ծառայության Կանոնադիրք (УВС— 37): Воениздат, 1938 թ., գլուխ I, հատված I: Զինվորական ծառայողների ընդհանուր պարտականությունները:

ԲԳԿԲ Հետևակի մարտական կանոնադիրք (БУП—38):

Հայրենիքի պաշտպանությունը ԽՍՀ Միության քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Воениздат, 1939 թ.:

Ո գ ի ն Ն., Ընդհանուր զինվորական պարտականություններն են: «Կրասնայա Զվեզդա» թերթ, 8. IX. 1939 թ.:

Մ ա ռ կ ո վ ի ն Ն., Պաշտպանության Կարմիր բանակի և Նավատորմի հզոր ուժերվն են: «Особняком» հրատարակություն, 1939 թ.:

ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԲԳԿԲ ԿԱՆՈՆԱԳՐԲԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

7-ՐԴ ԴԱՍԱՐՄՆ (4 ժամ)

Թ է մ ա: ԽՍՀՄ-ի զինված ուժերը

1-ԻՆ ԴԱՍ

Կարմիր բանակը: Ռազմա-Մովային նավատորմը: Սահմանապահ և ներքին զորքերը:

2-ՐԴ ԴԱՍ

Կարմիր բանակի բաժանումը զորքերի տեսակների. հետևակ, հեծելազոր, հրետանի, զրահատանկային զորքեր, ռազմա-օդային ուժեր, ճարտարագիտական և քիմիական զորքեր, փախի զորքեր և այլն:

3-ՐԴ ԴԱՍ

Ավիացիայի տեսակները. կործանիչ, հեռու ռմբակոծող, մո-

տիկ ռմբակոծող, գրոհային, հետախույզ, զորական և հատուկ նշանակում ունեցող:

4-ՐԴ ԴԱՍ

Ռազմա-ծովային ուժերի կազմը. մարտական նավեր և ռազմաօդային նավեր: Մարտական նավերի ամենագլխավոր դասերը (խմբերը). գծանավեր, զրահակիրներ, հածանավեր, ականակիրներ, տորպեդային կատերներ, սուզանավեր, մոնիտորներ, հրետանավեր և ավիակիրներ: Մովային ավիացիա և դիրիժաբլներ: Առափնյա պաշտպանություն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Որենք ընդհանուր զինվորական պարտականության մասին:

ԲԳԿԲ դաշտային կանոնադիրք (ПВ—36):

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1. Ֆիզիկական դաստիարակությունը շարային պատրաստության զուգակցությամբ նպատակ ունի.

ա) ապահովել սովորողների աճող օրգանիզմի բազմակողմանի ֆիզիկական զարգացումը, կազմավորումը, ամրացումը և կոփումը.

բ) դաստիարակել սովորողների ֆիզիկական և բարոյական կամային հատկությունները՝ ճարպկություն, համարձակություն, արագություն, տոկունություն, կոլեկտիվիզմ, փոխադարձ ոգնության զգացմունք, կարգապահություն.

գ) պատվաստել սովորողներին գործնական ունակություններ շարային պատրաստության վերաբերյալ, Հետևակի շարային կանոնագրի պահանջներին համապատասխան.

դ) ապահովել սովորողների համար սպորտի զանազան տեսակների տեխնիկային տիրապետելը և կատարելագործվելը դրանցից մեկի մեջ, նախած յուրաքանչյուր սովորողի ֆիզիկական տվյալներին:

2. Ֆիզիկական դաստիարակության ծրագիրը կառուցված է

ՊԱՊ-ի կոմպլեքսի հիման վրա և պետք է ապահովի վոչ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ դպրոցի 7-րդ դասարանն ավարտած սովորողների համար ՅԵՊԱՊ-ի կրթական ծանցանքի նորմաները հանձնելու պատրաստությունը:

3. Սովորողների ֆիզիկական դաստիարակությունն անց է կացվում բժշկի պարտադիր մասնակցությամբ, վորը պատասխանատվություն է կրում ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքների ճիշտ նշանակելու համար յուրաքանչյուր սովորողի առողջության վիճակին համապատասխան:

Բժիշկը պարտավոր է՝ յուրաքանչյուր սովորողի ֆիզիկական զարգացման սխեմայի դիտողություն կատարել, ղեկավարել և նորեն անցկացնել ամեն տարի սովորողների ընդհանուր բժշկական քննություն՝ դպրոցում պարապմունքներն սկսելուց առաջ և մրցակցությունների մասնակիցների բժշկական քննությունը (մրցակցություններից 3-րդ առաջ):

4. Քայլքը դահուկներով և լողն ուսումնասիրվում են աշակերտի, վերտեղ դրա համար համապատասխան պայմաններ կան: Դահուկային պատրաստությունը և լողն անցկացնելու դեպքում թույլ է տրվում չմշակել վարժությունները մարմնամարզական գործիքների վրա:

5. Դասն անցկացնելու ժամանակ ռազմական ղեկավարը (ֆիզկուլտուրայի դասատուն) պետք է պահպանի հետևյալ մոտավոր սխեման.

Դասի առաջին — ներածական մասը (7—10 րոպե). պարապմունքների կազմակերպումը և նրանց մոտ կայտառ տրամադրություն ստեղծելը: Միջոցները՝ շարային վարժություններ, քայլք, վազք:

Յերկրորդ — ընդհանուր նախապատրաստական մասը (10—12 րոպե). ընդհանուր ֆիզիկական զարգացում և իր շարժումներին տիրապետելու հմտության մշակում: Միջոցները՝ նախապատրաստական վարժություններ առանց գործիքների, վարժություններ փայտերով, գնդակով, ծանր զենքերով (մեղիցին բոլերով), վարժություններ շվեդական պատի և շվեդական նստարանի վրա. համակցված ազատ շարժումներ:

Յերրորդ — հիմնական մաս (20—26 րոպե).

կիրառական ունակությունների ուսումնասիրություն, շարային պատրաստություն, մարզանք սպորտի բոլոր տեսակներում, ունակությունների կիրառումը բարդացրած պայմաններում: Միջոցները՝ քայլք, վազք, նետում, մագլցելով անցնելը, ցատկեր, հավասարակշռություն, վարժություններ գործիքների վրա, շարժական խաղեր և այլն:

Չորրորդ — ավարտական մասը (2—3 րոպե). պարապմունքների որդանիզմը հանգիստ վիճակի բերելը և նրանց կազմակերպումը հետևյալ պարապմունքի համար: Միջոցները՝ հանգիստ քայլք, հանգստացնող վարժություններ:

Դասի տևողությունն է 45 րոպե:

Ֆիզիկական կուլտուրայի բոլոր դասերին և պարապմունքներին շարժածքների, շարափոխությունների, շարժումների, դարձումների և այլոց ժամանակ պետք է ղեկավարվել ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնագրերի համապատասխան հոդվածներով:

6. Ֆիզիկական դաստիարակության հաջող հետևանքների կարելի չէ հասնել միայն ուսումնական պարապմունքների և մասսայական ֆիզկուլտուրային աշխատանքի կանոնավոր զուգակցման դեպքում: Դրա համար անհրաժեշտ է դպրոցում կազմակերպել ֆիզկուլտուրային կոլեկտիվ՝ սպորտի զանազան տեսակի սեկցիաներով, ՅԵՊԱՊ-ի նորմաների հանձնում, սպորտային տոնակատարություններ, մրցակցություններ և այլն:

7. Ծրագրային նյութի յուրացումը տարվա յուրաքանչյուր քառորդում ստուգվում է ընթացիկ հաշվառման միջոցով և հատուկ կոնտրոլ վարժություններով: (Հավելված № 4):

8. Մարմնամարզության և խաղերի վարժությունների նկատմամբ սովորողների ֆիզիկական դաստիարակության ծրագրային նյութի մեջ, վոր մշակված է ԽՍՀՄ ԺԿՍ-ին կից ֆիզկուլտուրայի և սպորտի գործերի Համամիութենական կոմիտեի կողմից և հրատարակվում է միութենական հանրապետությունների լուստողկոմատների կողմից:

5-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ (85 ժամ)

ՀԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

1. Անհատական պատրաստությունն առանց զենքի: Հիմնական կեցվածքը («շարվիր», «հավասար»,

(«դպաստ»): «Ազատ», «շտեփի'ր» հրամանների կատարումը: Դարձումներ տեղում: Շարժումներ քայլով և վազով: Քայլի նշանա-
հարումը տեղում և «ատաջ» հրամանի կատարումը: Շարժման
հանդ առումը: Շարժման տրագուբյան փոփոխումը: Վողջումում
տեղում և շարժման ժամանակ:

Ձեռնարկ. ԲԳԿԲ Հետեակի շարային կանոնադիրք, հոդ. 25-27, 30-34, 36-39, 123-124:

2. Պատրաստութիւնն շոկի կազմում առանց զենքի: Զոկի միատողան և յերկտողան յերկայնած շարքերը: Հասվասարում: Մեկ ու յերկու և համարների կարգով համբերը: Զոկի դարձումները տեղում: Շարքից դուրս գալը և շարքի վերադառնալը: Շարժում քայլով և վազով: «Յրվիր» հրամանի կատարումը:

Զեռնարկ. ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնագիրք, հոդ.
104—108, 110, 125—126:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մ ա ր մ ն ա մ ա ր զ ա կ ա ն շ ա ր ա փ ո խ ու -
թ յ ու ն ն ե ր: Ք առ ա շ ա ր ս յ ա ն շ ա ր վ ա ժ ք ր տ ա ր ա ք ա ժ ա ն ու մ -
ն ե ր ո վ: Ք առ ա շ ա ր ս յ ա ն փ ա կ ու մ ր և ք ա ց ու մ ր մ ե կ ն ա ժ ձ ե ո ք ի հ ե -
ռ ա վ ո ր ու թ յ ա մ ր ա ո զ ր ո վ ի ք ա յ լ ե ր ո վ և փ ա զ ո վ:

2. Նախապատրաստական վարժողության և Կրթության մարմնի մարմնավարժական մարմնի մարմնի համար՝ առանց դրժիքների, շվեդական պատի վրա, զնդակով և ծանր զնդակով (մեղքովերով) մինչև 1½ կգ քաշով, վոստյունների առանց ցատկապարանի և կարճ ցատկապարանով:

3. Քաղաք և վազք: Քաղրի և վազքի տարբեր տեսակներ: Անընդհատ վազք մինչև 2 րոպե: (Հավելված № 5);

4. Յատկեր: Հենացատկեր (բում, գերան, պլինթ, ձի, իշուկ— մինչև 110 սմ): Վերցատկեր դործիքների վրա, դարձումներ և վերցատկեր զանազան դրոշխուններից.

Աղատ (առանց հենվելու) ցատկեր ըստ բարձրության վազ-
քով պարանի և կոշտ արգելքների վրայով:

5. Մ ա գ է ց ու մ (նուղապիժ պարան, ձող): Մ ա գ է ց ու մ յերեք հավաք՝ տղաները — 3 մետր, աղջիկները — 2 մ:

6. Ս զ զ ու մ չ որ երթաթ (ծնկերի և ձեռքերի դաստակների վրա) և կիսաչորեքթաթ (ծնկերի և նախաբազուկների վրա):

7. Հավասարակշռություն (գերան, մինչև 120 սմ. բարձրությամբ): Տեղաշարժում զանազան յեղանակներով, ձեռքերի տարբեր դրությամբ:

8. Ծանրության բարձրացում և տեղափոխում: Զանազան ծանրությունների բարձրացում և տեղափոխում հետևյալ քաշով՝ տղաները — մինչև 6 կգ. և աղջիկները — մինչև 5 կգ.: Տեղափոխման յեղանակները՝ չորս հոգով, յերկու հոգով:

9. Ա կ ր ո ք ա տ ի կ Վ ա ր ժ ու թ յ ու ն ն ե ր: Գ լ ի կ ո ն ձ ի ն ե ր ղ ե ա ի ա ո ա ջ և յ ե տ:

10. Վարժողութուններ մարմնամարզական գործիքներին վրա: Կախեր խառը, հենումներ, վարցատեղեր զանազան դրոթյուններից (բարձր բռն, տարբեր բարձրություններ)։

ԽԱՂԵՐ

Խաղեր՝ վազքով, ցատկերով, նետումով, բռնումով, մագրի-
ցումով, հափստարակշռությամբ, զանազան վարժությունների
կոմբինացիայով, վրոնք նպաստում են լսողության, ուշադրու-
թյան և դիտողականության զարգացմանը:

ԹԵԹԵՎ ԱՏԼԵՏԻԿԱ

1. Վաղը կարճ հեռակայություններով: Հարվածային և թափային քայլ: Դանդաղ խմբական վաղը ըստ տոկոսնություն՝ տղաները — մինչև 400 մ., աղջիկները — մինչև 300 մ.:

2. Նոնակի նետում 250 գր. քաշով՝ տեղից, վազքից հետևյալ հեռավորություններ՝ տղաները — 25 մ., աղջիկները — 15 մ.

3. Յատկեր ըստ բարձրության վազքից՝ տղաները — 90 սմ.
աղջիկները — 80 սմ. կոշտ արգելքների վրայից 40—45 սմ.
բարձրութեամբ:

Յատկեր ըստ յերկարության՝ տղաները— 250 սմ., աղջիկները— 230 սմ.: Յատկեր խրամատի, առվի վրայից հետևյալ լայնություններ՝ տղաները— մինչև 1,5 մետր, աղջիկները— մինչև 1 մետր:

ԹԵՈՐԵԱ

Անձնական սանմինիմում ՅԵՊԱՊ-ի ծավալով:

ԴԱՀՈՒԿՆԵՐ

Դահուկների ընտրությունը և հարմարեցումը, փոփոխակի ընթացքի տեխնիկան, վարքեջքներ, դարձումներ: Հեռակայությունը՝ տղաները — 2 կմ. 20 բույսերով, աղջիկները — 1 կմ. 12 բույսերով:

ԼՈՂ

«Կրոլ» յեղանակի ուսումնասիրություն: Լողալ մինչև 15 մետր: 6-րդ ԴԱՍՍՐԱՆ (80 ժամ)

ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

1. Անհատական պատրաստություն առանց զենքի: «Պառկիր», «վեր կաց» հրամանների կատարումը: Դարձումներ շարժման ժամանակ:

Ձեռնարկ. ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնագիրք, հոդ. 28—29, 41—43:

2. Պատրաստություն ջոկի կազմում առանց զենքի: Ջոկի բացումն ու փակումը քայլով և վազով: Շարժում և դարձումներ շարժման ժամանակ:

Ջոկ, պառկիր, ջոկ, վեր կաց հրամանների կատարումը: Ուղղության փոխումը թևի վրա շրջումով և նոր ուղղությամբ շարվելով: Շարափոխություններ յերկտողան շարքից միատողան շարքի և ընդհակառակը: Շարքում վողջունելու համար հրամանների կատարումը:

Ձեռնարկ. ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնագիրք, հոդ. 111—118, 126:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մարմնամարզական շարափոխություններ: Շարափոխություններ միաշար սյունից քառաշար սյան, բացումը, փակումը առդրովի քայլերով, ցատկումներով:

2. Նախապատրաստական վարժություններ: 8 տակտով ազատ շարժումների կոմբինացիա: Վարժություն մարմնի բոլոր մասերի համար՝ առանց գործիքների, շվեդական պա-

տի վրա, մանր գնդակներով և մինչև 2 կգ. ծանր գնդակներով:

3. Քայլք և վազք: Քայլքի և վազքի տարատեսակություններ: Անընդհատ վազք մինչև 3 բույս: (Հավելված № 5):

4. Ցատկեր. Հենացատկեր (պլինթ, իշուկ, գերան, բում՝ բարձրությունը 110 սմ.), վերցատկեր գործիքների վրա և վարցատկեր դրանցից, բարդացումներով:

Ցատկ ըստ յերկարության և բարձր-հեռու ցատկ, ցատկ «պատուհանի» միջով:

Կախովի ցատկ ճոպանից բարձրացող պարանի վրայով:

5. Մագլցում: Ուղղաձիգ ձողով, պարանով յերեք նվազ տղաները — 5 մ, աղջիկները — 2,5 մետր:

6. Սողումներ: Կիսաշորեքթաթ (ծնկների և նախաբազուկների վրա):

7. Հավասարակշռություն: Քայլք 1 մետր բարձրությամբ գերանի վրա, դարձումներ, քայլք ծանրություն վերցրած՝ աղջիկները — մինչև 3 կգ., տղաները — մինչև 5 կգ.: Միմյանց ճանապարհ տալը մինչև 50 սմ բարձրության վրա:

8. Ծանրություն բարձրացնելը և տեղափոխելը: Ծանրություն բարձրացնելը և իջեցնելը՝ տղաները — մինչև 8 կգ., աղջիկները — մինչև 6 կգ.: Տեղափոխում յերկու հոգով «պատգարակ», «բազկաթոռ» յեղանակներով:

9. Ակրոբատիկ վարժություններ: Գլխկոնձիներ դեպի առաջ, կարճ, կանգնվածք թիակների վրա:

10. Վարժություններ մարմնամարզական գործիքների վրա: Ցածր ողակներ՝ կախեր, մի տեսակի կախերից մյուսներին անցնելը: Բարձր ողակներ՝ թափահարում, վերձգումներ կախված վիճակում, վարքատկ: Ցածր պտտածող՝ հենումից կախի անցնելը, կախից ծնկատակից կախվածքի անցնելը: Զուգափայտ ցածր՝ նստումներ և հենումներ, վարցատկեր:

ԽԱՂԵՐ

Խաղեր վազքով, ցատկերով, նետումներով և բռնումներով, մագլցումով, հավասարակշռությամբ:

ԹԵԹԵՎ ԱՏԼԵՏԻԿԱ

1. Վազք ըստ արագության 60 մետր:

2. Դանդաղ խմբական վազք ըստ տոկոսության՝ տղաները— մինչև 500 մ, աղջիկները— մինչև 400 մ:

Նոնակի նետում. տղաները— 400 գր, աղջիկները— 250 գր. տեղից և քայլից՝ տղաները— 22 մ, աղջիկները— 17 մ: Ողակով գնդակի նետում:

Յատկեր ըստ յերկարության՝ տղաները— 280 սմ., աղջիկները— 250 սմ.:

Յատկեր ըստ բարձրության վազքից՝ տղաները— 100 սմ., աղջիկները— 85 սմ.:

ԹԵՈՐԵՄԱ

Առաջին ոգնություն ՅԵՊԱՊ-ի ծավալով:

ԴԱՀՈՒԿՆԵՐ

Փոփոխակի (ոռսական) ընթացքի ուսումնասիրություն: Միա- ժամանակյա միաքայլ, յերկքայլ (ֆիննական) ընթացք: Քայլք հե- ոակայություն մե՝ տղաները— 2 կմ. 18 րոպեյում, աղջիկները— 2 կմ. 22 րոպեյում: Վայրեջքեր, դարձումներ, վերելքներ:

ԼՈՂ

«Բրասս» յեղանակի ուսումնասիրություն:

7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ (80 ժամ)

ՇԱՐԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

1. Անհատական պատրաստություն մա- քե տ-հրացաններով: Հիմնական կեցվածք: Շար- ժում: Կանգնողներ: Դարձումներ տեղում և շարժման ժամա- նակ: «Ուսիդ առ», «վոտքիդ», «ձեռքիդ» ձևերի տեխնիկայի մշա- կում: Պետին մոտենալը «ուսիդ առ» հրացանով: Վողջություններ զենքով: «Պառկիր», «վեր կաց», «ազատ» հրամանների կատա- րում: Վազեվազքեր դեպի առաջ, դեպի կողմերը և դեպի յետ: Վազեվազքեր կռացած դրությամբ:

Սողում պլաստունաբար և կիսաշորեքթաթ:

2 եռնարկ. ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնադրից, հոդ. 44—46, 52—58, 60—61, 64—67:

2. Պատրաստություն ջոկի կազմում մա- քե տ-հրացաններով: «Զենքը դնել», «Զոկ զենքի մոտ», «Զոկ ի զենք» հրամանների կատարում:

Զոկի յերթային շարքեր՝ միաշար սյուն, զուգաշար սյուն:

Շարժում և շարափոխություններ: Սյան շարժման ուղղության փո- խում: Զոկի բացումը և փակումը շարժման ժամանակ:

2 եռնարկ. ԲԳԿԲ Հետևակի շարային կանոնադրից, հոդ. 119, 121—122, 127—129:

ՄԱՐՄԱՍԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մարմնամարզական շարափոխություն- ներ: Շարափոխություններ միաշար սյունից քառաշար, հնգաշար սյան ջոկերի դարձումով քայլելու ժամանակ: Շարքի բացում և փակում:

2. Նախապատրաստական վարժություններ: ՅԵՊԱՊ-ի լիցք: Վարժություններ մարմնի բոլոր մասերի համար՝ առանց գործիքների, շվեդական պատի վրա, գնդակով, ծանր գնդակներով, վոստյուններ (ցատկապարան):

3. Քայլք և վազք: Քայլքի և վազքի զանազան յեղա- նակները: Անակնկալություններ: Վազք մինչև 4 րոպե: (Հավել- ւած № 5):

4. Յատկեր (պլինթ, իշով, ձի. բարձրությունը— 116 սմ), ցատկ վոտները ծալած, բարձր-խոր ցատկ:

5. Մագլցում և մագլցելով անցնելը: Կախված վիճակում պարանով իր վոտները կապել «ուլնյակաձև», «ողա- կաձև»: Պատի (յանկապատ) վրայից մագլցելով անցնելը:

6. Սողում: Պլաստունների յեղանակով (ձեռքերի տարածա- մանակ և միաժամանակ աշխատանքով):

7. Հավասարակշռություն: Քայլք գերանի վրա (բարձ- րությունը մինչև 120 սմ), ծանրություն վերցրած՝ տղաները— մինչև 5 կիլոգրամ, աղջիկները— մինչև 3 կգ: Քայլք ձեռքերի շարժումներով:

8. Ծանրություն բարձրացում և տեղափոխում: Տեղափոխման յեղանակները՝ «բազկաթոռ», «տաբուրետ»:

9. Ակրոբատիկ վարժություններ: Գլխկոնձիններ դեպի առաջ, յետ, կանգնվածք գլխի վրա, հենվելով ձեռքերին (աղջիկները— կանգնվածք թիակների վրա):

10. Վարժություններ մարմնամարզական գործիքների վրա: Պտտաձող ցածր. կախեր ծնկատակից, վերելքներ, հեծած նստումներ: Բարձր ողակներ. կախ ծալված և

այդ դրութիւնից արտածուիլած կախի անցնելը: Զուգափայտ ցածր (տղաներ). հետումներ, մի տեսակի հետումից ալլ հենման անցնելը, նստումներ, վարցատկ անկյունով: Զանազան բարձրութեամբ զուգափայտեր (աղջիկներ). կախ պառկած, թափանցներ, նստումներ, արաբեսկաներ: Կախովի ցատկեր և հենացատկեր: Յատկեր բարձր ողակներէից կծկված պարանի վրայով:

Խ Ա Ղ Ե Ր

Խաղեր վազքով, նետումներով, գնդակի յետ մղումով, դիմադրութեամբ, նետումը, բռնումը, հավասարակշռութիւնը, ցատկերը համակցելով:

Թ Ե Թ Ե Վ Ա Տ Լ Ե Տ Ի Կ Ա

Վազք ըստ արագութեան 60 մետր:

Վազք ըստ տոկունութեան՝ տղաները — 1000 մետր, աղջիկները — 500 մ.:

500 գր. նռնակի նետում՝ տղաները — 25 մ., աղջիկները — 15 մ., նռնակի նետում ծածկարանի յետէից: 3—4 կգ. գնդի հրում տեղից:

Յատկեր ըստ բարձրութեան վազքից՝ տղաները — 105 սմ, աղջիկները — 90 սմ: Յատկեր ըստ յերկարութեան վազքից՝ տղաները — 3 մ. 20 սմ., աղջիկները — 2 մ. 80 սմ.:

Թ Ե Ո Ր Ի Ս

Յ Ե Պ Ա Պ-ի կոմպլեքս:

Դ Ա Հ Ո Ի Կ Ն Ե Ր

Քալք քիչ կտրուկ վայրում՝ տղաները — 3 կմ. 24 բուլետում, աղջիկները — 2 կմ. 20 բուլետում:

Վայրէջք սարից զանազան կանգնվածքներով: Արգելակում: Վերելք «սանդղածկ»: Դարձումներ ցատկով:

Լ Ո Ղ

«Բրաւս» յեղանակի ուսումնասիրութիւն: Յատկեր ջուրը վտանները ցած մինչև 2 մետր բարձրութիւնից:

Հ Ր Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Մ Ե Թ Ո Ղ-Ա Վ Ա Ն Ց Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

1. Հրաձգային պատրաստութիւնը նպատակ ունի սովորողներին գիտելիքներ տալ զենքի (հրացանի, նռնակի) նյութական

մասի մասին, հիմնական տեղեկութիւններ հրաձգութեան մասին և սովորեցնել նրանց արագ և հմտորեն կատարել բոլոր ձևերը փոքրակալիբր հրացանով դիպուկ նշանոցային ձիգ կատարելու համար:

2. Հրաձգային պարապմունքներն իրենց բովանդակութեամբ, վորպես կանոն, պետք է բաղկացած լինեն.

ա) առաջիկա հրաձգութեան նախապատրաստական վարժութիւնների մշակումից (հրաձգութեան պատրաստվելը, նշանառութիւն, նշանակետի ընտրութիւն, հրահանի իջեցում և այլն):

բ) հաստոցից նշանառութիւն կատարելու միատեսակութեան մարզանքից.

գ) արտոսկոպով ստուգումից և մինչև նպատակը յեղած հեռավորութիւններն աչքաշափով վորոշելու մարզանքից:

Բացի այդ պարապմունքների ժամանակ պետք է գործադրել՝ զենքի նյութական մասի վերաբերյալ անցածի պարբերաբար կրկնութիւն և ամենահասարակ հրաձգային խնդիրների լուծումը:

Փոքրակալիբր հրացանով հրաձգութիւնը թույլ է տրվում միայն այն սովորողներին, վորոնք լավ յուրացրել են հրաձգութեան բոլոր ձևերն ու յեղանակներն առաջիկա վարժութեան համար:

Զենքի (փոքրակալիբր հրացան և 7,62 մմ. հրացան, նռնակներ) նյութական մասը և հրացանով հրաձգութեան համառոտ հիմունքները պետք է ուսումնասիրել հատկացված ժամանակ ինքնուրույն պարապմունքների ընթացքով: Հեռավորութիւններն աչքաշափով վորոշելու յեղանակների ուսումնասիրութեան համար անհրաժեշտ է հատկացնել առանձին դաս: (Հրաձգային գործի հրահանգ: Հրացան, հոդ. 163—167 և 169):

3. Սովորողներին հրաձգութիւն (վարժութիւն № 1) կատարելը թույլ է տրվում միմիայն հրաձգութեան կանոնները և ձևերը, նույնպես և փոքրակալիբր հրացանի նյութական մասը և հրաձգութեան մասի հիմնական տեղեկութիւններն ուսումնասիրելուց հետո:

Հրաձգութիւններն անցկացնել հաջորդաբար, վարժութիւնների համարների կարգով. հրաձգութեան հետեւյալ վարժութիւններին անցնել միմիայն նախորդ վարժութիւնները վերջնականապես մշակելուց (ամրապնդելուց) հետո:

4. Ռազմական ղեկավարը հրաձգային պարապմունքների ժամանակ պետք է պատրաստի և ոգտագործի վորպես իր ոգնականներին հրաձգային ակտիվը, վորը կազմվում է հենց սովորողներին:

5. Փոքրակալիբը հրացանով հրաձգություններն անցկացնել ռազմական ղեկավարի անմիջական ղեկավարությամբ, վորը պարտավոր է ձեռք առնել բոլոր միջոցները հրաձգության անվտանգությունն ապահովելու համար (հավելված № 6):

Հրաձգություն կատարել այնպիսի տիրում, վորտեղ ապահովված չէ հրաձգության անվտանգությունը, արգելվում է:

6. Սովորողների հրաձգային պատրաստության առաջադրմության գնահատականը դուրս է բերվում պատրաստության յուրաքանչյուր հատվածի գնահատականներից (զենքի նյութական մասը, հրացանով հրաձգության համառոտ հիմունքներ, փոքրակալիբը հրացանով հրաձգություն):

7. Սովորողների հրաձգային գործի ուսուցումն անց կացնել Հրաձգային գործի հրահանգի (ՀՈԴ— 38) և Կրակային պատրաստության դասընթացի (ՀՈՍ—38) համաձայն:

6-ՐԴ ԳԱՍԱՐԱՆ (20 ժամ)

1. Փոքրակալիբը հրացանի նյութական մասի ուսումնասիրություն (4 ժամ)

Փոքրակալիբը հրացանի նշանակումը և մարտական հատկությունները: Ընդհանուր հասկացողություն փոքրակալիբը հրացանի կառուցվածքի մասին: Փողի և փակաղակի նշանակումը: Հրացանի փողը (ակոսներ, նշանոց, հատիկ), փողատուփը, փակաղակը, ագուստը, մանր մասերը: Փոքրակալիբը հրացանի քանդելն ու հավաքելը: Փոքրակալիբը փամփուշտի կառուցվածքը:

Փոքրակալիբը հրացանի մասերի աշխատանքը լցնելու, ձիգ կատարելու, դատարկելու ժամանակ: Փոքրակալիբը հրացանը մաքրելու և յուղելու կանոնները (պահելու ժամանակ և հրաձգությունից հետո):

Պատկանելիք մաքրելու համար, հրացանը պահելը:

2. Հրացանով հրաձգության համառոտ հիմունքներ (2 ժամ)

Գնդակի ծակողական գործողությունը: Զիգի լերկույթը: Գըն-

դակի շարժումը փողանցքի միջով: Ակոսների նշանակությունը:

Գնդակի թռիչքն ոգի մեջ: Նշանոցի նշանակումը: Նշանակետը և նշանառության գիծը: Կանոնավոր հատիկի նշանակությունը:

3. Փոքրակալիբը հրացանով հրաձգության կանոնները և ձևերը (14 ժամ)

Հրաձգության պատրաստվելը պատկած: Լցնելը և դատարկելը: Ուսին դեմ տալը և նշան բռնելը: Կանոնավոր հատիկ: Հրահանի իջեցումը: Բոլոր ձևերի միացումը ձիգ կատարելու համար: Հաստոցից միատեսակ նշանառության մարզանք 10—25 մ. հեռավորությամբ:

Զիգ կատարելու բոլոր ձևերի մարզանք:

4. Հրաձգություն փոքրակալիբը հրացանով

վարժություն № 1

վարժության նշանակումն է՝ ծանոթացում ձիգ կատարելու հետ:

Նպատակը— սպիտակ թղթի շրջան 10 սմ տրամագծով:

Հեռավորությունը— 25 մ.:

Փամփուշտները— 3:

Դրությունը հրաձգության համար— պառկած՝ ձեռքից, ոգտագործելով փողը:

Ժամանակը հրաձգության համար— անսահմանափակ:

Դիպումները ցույց տալը— յուրաքանչյուր ձիգից հետո:

Գնահատականը: Գերազանց՝ շրջանին 3 գնդակ դիպցնելու դեպքում, լավ— 2 գնդակ, միջակ— 1 գնդակ:

Կատարման կարգը. սովորեցնողը ցույց է տալիս հրաձգին նպատակը և տեղը հրաձգության համար:

Սովորեցնողի հրամանով հրաձիգը պատրաստվում է հրաձգության, լցնում է հրացանը մեկ փամփուշտով և ձիգ է կատարում:

վարժություն № 2

վարժության նշանակումն է՝ անշարժ նպատակի վրա անսահմանափակ ժամանակամիջոցում հրաձգություն կատարելու պրակտիկա տալ:

Նպատակը— թիրախ № 6:

Հեռավորությունը— 25 մ.:

Փամփուշտները — 3:

Դրությունը հրաձգության համար — պառկած՝ ձեռքից, ոգ-տագործելով փոկը:

Դիպումները ցույց տալը — յուրաքանչյուր ձիգից հետո:

Գնահատականը: Հրաձիգը կատարել է վարժությունը, յեթե բոլոր յերեք գնդակները դուրս չեն յեկել № 6 շրջանից:

Կատարման կարգը. ինչպես № 1 վարժությունը կատարելու ժամանակ:

7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ (20 ժամ)

1. Հրաձգության նախապատրաստական վարժությունների մշակումը և փոփոխվիբր հրացանով հրաձգություն (10 ժամ)

Հաստոցից միատեսակ նշանառության մարզանք 25—50 մ. հեռավորությամբ:

Մինչև 200 մ. հեռավորություններն աչքաչափով վորոշելու լեղանակների ուսումնասիրություն և մարզանք:

2. Հրաձգություն փոփոխվիբր հրացանով վարժություն № 3

Վարժության նշանակումն է՝ անշարժ նպատակի վրա անսահմանափակ ժամանակամիջոցում հրաձգություն կատարելու պրակտիկա տալ:

Նպատակը — թիրախ № 6:

Հեռավորությունը — 25 մ.:

Փամփուշտները — 3:

Դրությունը հրաձգության համար — պառկած՝ ձեռքից, ոգտագործելով փոկը:

Դիպումները ցույց տալը — յուրաքանչյուր ձիգից հետո:

Գնահատականը: Հրաձիգը կատարել է վարժությունը, յեթե բոլոր յերեք գնդակները դուրս չեն յեկել № 7 շրջանից:

Կատարման կարգը. սովորեցնողը ցույց է տալիս հրաձգին նպատակը և հրաձգության տեղը. սովորեցնողի հրամանով հրաձիգը պատրաստվում է հրաձգության, հրացանը լցնում է մեկ փամփուշտով և ձիգ է կատարում:

Վարժություն № 4

Վարժության նշանակումն է՝ անշարժ նպատակի վրա սահմանափակ ժամանակամիջոցում հրաձգություն կատարելու պրակտիկա տալ:

Նպատակը — թիրախ № 9, 5 անգամ փոքրացրած (շրջանների վրա):

Հեռավորությունը — 25 մ.:

Փամփուշտները — 3:

Դրությունը հրաձգության համար — պառկած՝ ձեռքից, ոգտագործելով փոկը:

Ժամանակը հրաձգության համար — 1 րոպե:

Դիպումները ցույց տալը — բոլոր ձիգերից հետո:

Գնահատականը: Գերազանց — 3 գնդակից հարվածելու դեպքում, լավ — 2 գնդակով, միջակ — 1 գնդակով:

Կատարման կարգը: Հրաձիգը պատրաստվում է պառկած հրաձգության, զենքը չի լցնում (ТОЗ № 9, պահեստարանը լրցրած է 3 փամփուշտով և դրված է իր բնի մեջ), փակադակը փակած է: «Կրակ» հրամանով կամ ազդանշանով հրաձիգը լցնում է հրացանը և 3 ձիգ է կատարում 1 րոպեյի ընթացքում:

3. Հրացանով հրաձգության համառոտ հիմունքները (1 ժամ)

Հրաձգության դիպումության վրա ազդող պատճառները, վորոնք կախված են հրաձգի սխալներից, զենքից, յեղանակից և վայրից:

4. 7,62 մմ. հրացանի ուսումնասիրություն (6 ժամ)

7,62 մմ. հրացանի նշանակումը և մարտական հատկությունները: Հրացանի մասերի նկարագրությունը. հրացանի փողը (ակոսներ, նշանոց, հատիկ), փողատուփը, փակադակը, պահեստատուփը տվիչ մեխանիզմով, ագուստը, փողապատը, սվինը և մանր մասերը:

Մարտական փամփուշտի կառուցվածքը:

Հրացանը խնամելու և դրա հետ վարվելու կանոնները զանազան պայմաններում:

Հրացանը քանդելը մաքրելու համար և դրա հավաքելը: Հրացանի պատկանելիքը: Հրացանը մաքրելը և յուղելը: Պատկանելիքի սարքինության ստուգումը: (Հրաձգային դործի հրահանգ: Հրացան, հոդ. 1—31, 41—58, 63—65, 74—79, 82—93):

5. Ուսումնասիրություն 1933 թ. տիպարի ձեռքի նոնակների (РГД — 33), 1914—30 թ. տիպարի և Ф—1 (3 ժամ)

Նոնակների մարտական հատկությունները և նշանակումը՝ նոնակների և բուծիկների կառուցվածքը:

Նոնակների մասերը և մեխանիզմները: (Հրաձգային գործի հրահանգ: Ձեռքի նոնակներ, հոդ. 1—11, 25—32, 48—52):

ՈՒՋՄԱԿԱՆ ՖԵՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԵՔՈՂԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1. Տեղագրության պարապմունքները պետք է անցկացնել գլխավորապես սովորողների կողմից գործնական աշխատանքներ կատարելու միջոցով: Ծրագրի յուրաքանչյուր հարց ղեկավարի համառոտ բացատրությունից և ցույց տալուց հետո պետք է գործնականորեն կատարեն մի քանի անգամ սովորողներն իրենք:

Գծագրական աշխատանքների ժամանակ սովորողներից պահանջել, վոր նրանք կատարեն առաջագրությունները խնամքով ու պարզորոշ կերպով:

Տանը կատարելու առաջագրությունները պետք է բաղկացած լինեն գործնական վարժություններից:

2. Պարապմունքների ժամանակ կիրառել 1:10000 և 1:25000 մասշտաբների տեղագրական քարտեզներ:

Յեթե դպրոցի շրջանն ապահովված չէ տեղագրական քարտեզով, ապա ղեկավարը վայրի վրա քարտեզով աշխատանքի պարապմունքներն անցկացնելու համար պարտավոր է պարապմունքների շրջանի աչքաչափական հանութ կատարել և բազմացնել սխեման անհրաժեշտ քանակությամբ:

3. Գծային մասշտաբով ոգտվելու և քարտեզը (հատկապես ռելիեֆը) կարդալու մարզանքն անցկացնել տեղագրական բոլոր պարապմունքների ընթացքում:

4. Կողմնորոշում, աշխատանքը քարտեզով, աչքաչափական հանութ թեմաներն անցնել միմիայն վայրում:

5-ՐԳ ԴԱՍԱՐԱՆ (10 ժամ)

Թեմա 1: Մասշտաբներ և հեռավորությունների վորոշումը Բարտեզով (3 ժամ)

Ի՞նչ է մասշտաբը: Թվական մասշտաբ և հեռավորությունների վորոշումը թվական մասշտաբի ոգնությունը: Գծային մասշ-

տաբ՝ մասշտաբի հիմքը, մեծությունը և ճշտությունը, դրա կառուցումը: Թվական մասշտաբը գծայինի վերածելը և ընդհակառակը: Խոշոր և մանր մասշտաբներ: Քարտեզների վրա հեռավորությունները վորոշելը գծային մասշտաբով՝ կարկինի, մասշտաբային քանոնի և թղթի շերտեկի միջոցով:

Գործնական վարժություններ.

1. Թվական մասշտաբները գծայինների վերածելը և ընդհակառակը:

2. Գծային մասշտաբների կառուցումը (1:10000, 1:25 000):

3. Հեռավորությունների վորոշումը քարտեզների վրա ուղիղ և կոտրտված գծերով:

Թեմա 2: Պայմանական տեղագրական նշանները Բարտեզների վրա (7 ժամ)

Ի՞նչ են տեղական առարկաները և դրանց նկարումը քարտեզների վրա: Տեղական առարկաների՝ ճանապարհների, ճահճների, գետերի, ջրանցքների, կամուրջների, անցարանների և այլոց կլասիֆիկացիան: Քարտեզի վրայի մակագրերը, թվերը, կրճատ նշանակումները: Պայմանական նշանները և մակագրերը մատիտով գծելու կանոնները:

Գործնական վարժություններ.

1. Պայմանական տեղագրական նշանների նկարումը և մակագրերի գծումը մատիտով:

ա) ճանապարհներ, լեռնաթուղիներ՝ մի գծանի, յերկու գծանի, փորվածք և հողաթումբ. խճուղի, գետնուղի առուններով և առանց առունների, դաշտային ճանապարհ, կաճան:

բ) բնակավայրեր. գյուղեր, առանձին տներ, սարայներ և մակագրերը դրանց մոտ:

գ) կողմնորոշներ. գերեզմանատուն, յեկեղեցի, գործարան ծխելույզով և առանց ծխելույզի, հողմաղաց, կիրոմետրային սյուն, ճանապարհների ցուցիչ փոս, կուրգան, առանձին կանգնած ծառ, ջրհոր, պողատու ալգի:

դ) ջրային արգելքներ. գետեր, լճեր, առնունք, կամուրջներ, լատանավեր, գետնացներ, անցարաններ դրանց վրայով:

ե) գետին և բուսական ծածկույթ. անտառ (փշատերև և սա-

ղարթալոր), թփուտ, նոսր անտառ, կոտորած անտառ, մարգա-
դետին, կոշտեր, ճահճներ:

2. Հեռավորությունների վորոշումը քարտեզների վրա և պայ-
մանական նշանների ընթերցումը:

6-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ (10 ժամ)

Թեմա: Ռելեֆի նկարումը ֆարտեզների վրա (10 ժամ)

Ռելեֆի տիպային ձևերը, ռելեֆի բնորոշ կետերը և գծերը,
ռելեֆի լանջերը: Ռելեֆը հորիզոնականներով նկարելու յեղա-
նակի ելույթունը: Հատվածի բարձրությունը: Ռելեֆի տիպային
ձևերի և դանազան լանջերի նկարումը: բերդտրիխներ (լեռնա-
գրծեր) և դրանց նշանակումը: Հորիզոնականի բարձրության
վորոշումը կետի թվանշի միջոցով: Կետերի բարձրության և բար-
ձրագոյնության (իշխումի) վորոշումը: Լանջերի ուղղությունների
(վերելքների և վայրեջքների) վորոշումը:

Գործնական վարժություններ.

1. Ռելեֆի տիպային ձևերի նկարումը հորիզոնականներով:

2. Կետերի բարձրությունների վորոշումը:

3. Կետերի բարձրագոյնության (իշխումի) վորոշումը:

4. Լանջերի ուղղությունների (վերելքների և վայրեջքների)
վորոշումը ճանապարհների վրայով:

5. Ռելեֆի ընթերցումը քարտեզների վրա:

6. Քարտեզների (ռելեֆի և տեղական առարկաների) ըն-
թերցումը, հեռավորությունները վորոշելով հանդերձ:

7. Պայմանական նշանների և հորիզոնականների նկարումը:

7-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ (10 ժամ)

Թեմա 1: Կողմնորոշում (2 ժամ)

Ի՞նչ է կողմնորոշումը: Կողմնացույց, դրա կառուցվածքը,
ստուգումը և խնամումը: Հորիզոնի կողմերի վորոշումը կողմնա-
ցույցով, ժամացույցով և արեգակով, բևեռային աստղով, տեղա-
կան առարկաներով (ծառերով, կոճղերով): Ի՞նչ է աղիմուտը և
դրա վորոշումը կողմնացույցով և քարտեզի վրա:

Գործնական վարժություն.

1. Հորիզոնի կողմերի վորոշումը կողմնացույցով:

2. Հորիզոնի կողմերի վորոշումը ժամացույցով և արեգակով,
տեղական առարկաներով (ծառերով, կոճղերով):

3. Աղիմուտների վորոշումը կողմնացույցով և քարտեզով:

Թեմա 2: Աշխատանք ֆարտեզով վայրի վրա (5 ժամ)
Գործնական վարժություններ.

1. Քարտեզի կողմնորոշումը կողմնացույցով և տեղական ա-
ռարկաների ուղղություններով:

2. Քարտեզի վրա իր կանգնելու կետի վորոշումը ամենամո-
տիկ տեղական առարկաներով, ռելեֆով, շափումով և հատու-
մով:

3. Քարտեզի վրա նկարած տեղական առարկաները գտնելը
վայրի վրա:

4. Վայրի վրա տեսանելի տեղական առարկաների վորոշումը
քարտեզի վրա:

5. Շարժում քարտեզի ոգնությամբ ճանապարհներով և ա-
ռանց ճանապարհների, կողմնորոշվելով տեղական առարկաների
միջոցով:

Թեմա 3: Քարտեզի կմախֆի գծումը (3 ժամ)

Գործնական վարժություններ.

1. Քարտեզի կմախքը գծելը, պահպանելով մասշտաբը:

2. Քարտեզի կմախքը գծելը, փոխելով մասշտաբը:

ՀՈՔՊ

ՄԵՔՈՂԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

1. ՀՈՔՊ-ի ծրագրային նյութը նպատակ ունի ծանոթացնել
սովորողներին ՀՈՔՊ կազմակերպման հիմունքների հետ, սովո-
րեցնել նրանց, թե ինչպես ոգտվել անձնական և կոլեկտիվ հա-
կաքիմիական պաշտպանության միջոցներով:

2. Հակազգաբերով մարզանքն անցկացնել ՀՈՔՊ-ի բոլոր պա-
րապմունքների ժամանակ:

Մարզանքն սկսել 3 բոպելից և, աստիճանաբար ավելացնե-
լով ժամանակը, հասցնել հակազգազը հագած մնալու ժամանակը
15 բոպելի:

Ծանոթություն: 5-րդ դասարանի ծրագիրն ընդհանուր
է սովորող տղաների և աղջիկների համար:

Թ Ե Մ ա 1: ՀՈՔՊ կազմակերպման հիմունքները (4 ժամ)

Հակառդային և հակաքիմիական պաշտպանության նշանակությունը ԽՍՀՄ-ում:

Ավիացիայի հարձակման յեղանակները. գնդակոծում գնդացիներն ու և հրանոթներն ու, ռումբեր (ֆուգասային, քիմիական, հրձիգ) ցած նետելը և թունավորող նյութերի փոշիացում:

Ոդա-քիմիական դիտողություն և նշանարարություն: Ինքնապաշտպանության խմբակների սանիտարական պոստերը և դեզազացիոն ողակները և նրանց պարտականությունները: Բնակչության պարտականությունները հակառակորդի ոդային հարձակման ժամանակ:

Սովորողների վարվելու կանոնները տանը, փողոցում և դպրոցում ոդային և քիմիական տագնապի ազդանշանների դեպքում: Վարվելու կանոնները վարակված վայրում:

Թ Ե Մ ա 2: Անձնական հակափիմիական պաշտպանության միջոցները (6 ժամ)

Հակազազի նշանակումը և դրա պաշտպանական հատկությունները:

Տեղեկություններ հակազազի կառուցվածքի մասին:

Հակազազով ոգտվելու կանոնները՝ կրելը, հագնելը, հանելը: Հակազազն արագ հագնելու և հանելու մարզանք:

Հակազազի խնամումը:

Ծանոթացում պաշտպանական հագուստի հետ: Գուպաներ, թիկնոց, կոմբինեզոն, ռետինե ձեռնոցներ և կոշիկներ:

Թ Ե Մ ա 3: Կոլլեկտիվ պաշտպանական միջոցներ (3 ժամ)

Հակաքիմիական տեսակետից դասարանի, բնակելի սենյակի, բնակարանի սարքավորման կանոնները: Ծանոթացում գազապաստարանի համար սարքավորած շենքի հետ:

Գազապաստարանից ոգտվելու կանոնները:

Դեզազացիայի (գազահանման) ամենահասարակ յեղանակները և կանոնները:

Մթերքների, ջրի և այլ առարկաների պահպանումը թունավորող նյութերի ներգործությունից:

Թ Ե Մ ա 4: Հակահրդեհային պաշտպանություն (2 ժամ)

Ծանոթացում հակահրդեհային պաշտպանության պոստի կահավորման հետ:

Կրակմարիչ և դրանով ոգտվելու կանոնները:

Բնակչության պարտականությունները հակահրդեհային միջոցառումների պահպանման վերաբերմամբ:

Սովորողների վարվելու կանոնները հրդեհ առաջանալու դեպքում:

№ ը/կ.	ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Քանակը մեկ շարքի համար	Ծանոթութե- թյուն
2	Հակադադ տրամադրած	1	
3	Թե հոսերի ժողովածու	1	
4	Պլակատներ		
	ա) պաշտպանական հաղուստ (կոմպլեկտ)	1	
	բ) դեղադաշտի միջոցները (կոմպլեկտ)	1	
	զ) հակաքիմիական պաշտպանությունից միջոցները. հակադադ, դուրյաններ, թիկնոց- կամբրենդոն, ուտիկնե ձեռնոցներ ու կոշիկ- ներ (կոմպլեկտ)	1	
	դ) հակադադ «ԾԻ» (կոմպլեկտ)	1	
	VI. Հրաձգային գործի վերաբերյալ		
1	Հրացան ավիոլ, վարժական, 7,62 մմ պատկանելիքով	1	
2	Հրացան տրամադրած 7,62 մմ	1	
3	Փոքրակալիչը հրացան հրաձգություն հա- մար փոկով և պատկանելիքով	5	
4	Ձեռքի նռնակներ վարժական 1933 և 1914/30 թ. անվարի (կոմպլեկտ)	1	
5	Հրացանային նռնակներ վարժական	1	
6	Նշանադրության հաստոց հրացանով	1	
7	միատեսակ նշանադրության համար	1	
8	Փայտե հրացան (չարային պատրաստու- թյան համար)	20	
9	Փամփուշտներ տրամադրած (կոմպլեկտ)	1	
10	Վարժական փամփուշտներ պահպանակներ մեջ	2-ական պա- հուսակ յու- րաքանչյուր հրացանի համար	
11	Հատիկներ ցուցադրական	2	
12	Դիտարկմաններ	1	
13	Հրացանային արտակոսներ	2	
14	Ձանաղան ցուցիչներ	2	
	Պլակատներ		
	ա) դեղակի ծակողական դործողությունը	1	
	բ) հրացան 7,62 մմ (կոմպլեկտ)	1	
	գ) ձեռքի դեղացի	1	
	դ) ձեռքի նռնակ (կոմպլեկտ)	1	
	VII. Ռազմական տեղագրության վերաբերյալ		
1	Կողմնացույց	3	
2	Տարողիտական քանոն	1	
3	Ձախիչ-կարկին	1	
4	Ֆաներային պլանշետ հանութի համար	1	

№ ը/կ.	ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Քանակը մեկ շարքի համար	Ծանոթութե- թյուն
5	Լեռնակներ մողեսներ (կոմպլեկտ)	1	
6	Վարժական քարտեզներ 1:10000 և 1:25000 մասշտաբի	20-ական թերթ	
7	Պլակատներ ուղեգրական տեղագրության վերա- բերյալ (կոմպլեկտ)	1	
	VIII. Ռազմական կապի վերաբերյալ		
1	Պլակատներ		
	ա) նպատակացուցման դիտակետի աշխա- տանքի կարգը	1	
	բ) դիտակետի և ուղային դիտողության հաղորդման և կապի պոստի մարտական աշ- խատանքը	1	
	գ) ինչ կարող է անել և ինչպե՞ս ուղային դիտողության, հաղորդման և կապի պոստի վերաբերյալ հակառակորդի դեմ պայքարի ուղղությամբ	1	
	դ) ինչ կարող է անել և ինչպե՞ս իՍՉՄ խաղաքային ուղային հակառակորդի հաշտա- րեման և նրա մասին հաղորդման ուղղու- թյամբ (կոմպլեկտ)	1	
	IX. Գույք ֆիզիկական պատրաստության համար		
1	Բուժ մի դերանավոր	2	
2	Գերան	2	
3	Շվեդական պատ (վտայաններ)	8	
4	Շվեդական նստարան	5	
5	Պլինթ կամ իշուկ	2	
6	Ճուլան	2	
7	Ներքնակներ մարմնամարզական	4	
8	Ձողեր	2	
9	Վահաններ զնդակ նետելու համար	4	
10	Մուխակներ (կանգնակներ) ըստ բարձրու- թյան ցատկումների համար	2	
11	Գլխի (պարաններ) ըստ բարձրության ցատկումների համար	2	
12	Ձողիկներ ցատկերի համար	10	
13	Փայտե կամրջակներ ցատկերի համար	2	
14	Մեղրալ 1, 2,5 և 4 կգ քաշ ունեցող (կոմպլեկտ)	8	
15	Վոլեյբոլի գնդակներ	10	
16	Փոքր գնդակներ	40	
	Գնդակներ ուղակով 1 կգ քաշ ունեցող	2	
17	Համար		
18	Հարթակներ ըստ խորությունից ցատկերի	4	
19	Մարմնամարզական փայտեր	40	
20	Գուրդեր (խաղերի, համար)	4	

8 ՈՒՑԱԿ

Հանձնարարվող գեղարվեստական գրականության և կինոֆիլմերի սկզբնական ռազմական պատրաստության ծրագրի համար

5-րդ դասարանի համար

Մարտական տարիներ: Детиздат, 1938 թ., 228 էջ:

Գալղար Ա., Չորրորդ բլինդաժ: Детиздат, 1936 թ., 31 էջ:

Գերասիմով Յե. և Եսկի Մ., Շչորս, Гослитиздат, 1939 թ., 143 էջ:

Գրգորյև Ն., Զրահագնացքի Գանձյա: Детиздат, 1938 թ., 200 էջ:

Պանտելեյև Ն., Ծրար: Детиздат, 1936 թ., 93 էջ:

Ռուսական ծովային-հերոսներ: Военмориздат, 1939 թ., 42 էջ:

Սավելյև Ն., Զմեռային պալատի գրոհը: Детиздат, 1939 թ., 64 էջ:

Սավելյև Ն., Ապագա մարտիկներին: Детиздат, 1939 թ., 183 էջ:

Ֆադեյև Ա., Ամզոնսկի գոնդը: Детиздат, 1937 թ., 48 էջ:

Մոշկով Ի., Խասան լճի մոտ: Детиздат, 1939 թ., 64 էջ:

Յեղրայրներ: Детиздат, 1939 թ., 31 էջ:

Ռիկլին Գ., Պատմվածքներ սահմանափակների մասին: Детиздат, 1938 թ., 112 էջ:

Սևոնիմսկի Մ., Անդրեյ Կորոբեյնի սխրագործությունը: Детиздат, 1939 թ., 64 էջ:

Սպիրին Ի., Ողաշույլի պատմվածքները: Детиздат, 1939 թ., 79 էջ:

Կասսիլ Ն., Քեռի Կոլյա Մուխոմովը, 1938 թ., էջ 15:

6-րդ և 7-րդ դասարանների համար

Բելյայև Վ., Հին ամրոց: Детиздат, 1939 թ., 254 էջ:

Գալղար Ա., Դպրոց: Детиздат, 1938 թ., 203 էջ:

Գորբի Ա., Տամբովյան ռեյդ (ասպատակ): 1938 թ., 32 էջ:

№ ը/ի	ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Բանակը մեկ դպրոցի համար	Ծանոթու- թյուն
21	Յատկապարաններ կարճ	40	
22	Յատկապարաններ յերկար	6	
23	Ծանրություն 10 և 8 կգ	4	
24	Հոկեյի գնդակներ	10	
25	Ռուլեակա	1	
26	Պոմպ (ողամուշ)	1	
27	Մախաթ	10	
28	Կամերներ ռետինե	4	
29	Սուլիչներ	40	
30	Ժապավեններ (4 դույնի) ձեռքի համար	10	
31	Ետաֆեականներ	10 մ	
32	Ֆինիշային ժապավեն	2	
33	Ծեծաններ գնդաթիկերի համար		
34	Նոնակներ 250 գր. քաշով (փայտե կոճ- ղակներ)	10	
35	Նոնակներ 400 գր. քաշով	10	
36	Նոնակներ 500 գր. քաշով	10	
37	Նոնակներ 700 գր. քաշով	10	
38	Վարդենաչափ	1	
39	Թխիկ ստարտի համար	1	
40	Ստիպլ-չեդ առանձին արդեւքներ կահավո- րումը (կոմպլեկտ)	1	
41	Պահարան մանր ինվենտարի համար	1	
42	Զուգարիստ ցածր	1	
43	Զուգարիստ միջակ	1	
44	Զի բռնակներով	1	
45	Պատաճոց	2	
46	Ողակներ (ցանկալի յե ճախարակներով)	1	
47	Թեք սանդուխք	1	
48	Ուղղաձիգ սանդուխք	1	
49	Տրամպլին դաշանակալոր	2	
50	Չափելու ձողիկ		
	Սպորտ դույզ դահուկների համար		
	ա) դահուկներ (դանաղան յերկարությամբ 160-ից մինչև 200 սմ) (զույգ)	40	
	բ) փայտե դահուկների համար (բամբու- կ) (զույգ)	40	
	գ) դահուկային կապեր՝ կակուշ (զույգ)	20	
	դ) դահուկային կապեր՝ կոշտ (զույգ)	20	
	ե) դահուկային ռետիններ (դահուկներին իսկելու համար, զույգ)	40	
	զ) թաթածայրի փոկեր (զույգ)	40	

- Գ ո լ ո ռ Ե Վ ա Ա., Կլաշա Սապոժկովա: Детиздат, 1938 թ., 88 էջ:
- Գ ա Վ Ր Ի Լ ո Վ Պ., Լուգանցիներ: Детиздат, 1939 թ., 215 էջ:
- Ժ ա Ր Ի Լ ո Վ, Վերջին գիշերը: Детиздат, 1939 թ., 24 էջ:
- Ձ ո լ ո տ ո Վ ս Կ Ի Կ., Կապիտան Լացե: Детиздат, 1937 թ., 75 էջ:
- Կատայել Վ., Յերադ: Детиздат, 1937 թ., 16 էջ:
- Լ ո ս Ե Վ Վ., Կարմիր լեռնակ: Детиздат, 1939 թ., 106 էջ:
- Մ Ի Ր ո Շ Ն Ի Շ Ե Ն Կ ո Գ., Յունարմիա (Պատանի բանակ): Детиздат, 1939 թ., 188 էջ:
- Մ ո Վ Ի Լ ո Վ-Պ Ի Բ ո Յ, Ոտրադա ծովածոցում: Детиздат, 1938 թ.
- Ո ս տ Ր ո Վ ս Կ Ի Ն., Շչակ. Детиздат, 1937 թ., 16 էջ:
- Յ ր ա Յ Ե Ր մ ա Ն Ռ., Պատմվածքներ: Детиздат, 1939 թ., 245 էջ («Լրտես» պատմվածքը):
- Գ ո լ ո Վ Ի Ն Պ., Յես ինչպե՞ս ողաշու դարձա: Детиздат, 1938 թ., 103 էջ:
- Ի ս Բ ա Խ Ա., Կապիտան Սոկոլին: Детиздат, 1939 թ., 128 էջ:

Կ Ի Ն Ո Ֆ Ի Լ Մ Ե Ր

Լենինը Հոկտեմբերին:
Լենինը 1918 թվին:
Մեծ հրացու:
Հրացանավոր մարդ:
Մենք Կրոնշտադտից ենք:
Մինին և Պոժարսկի:
Ստեպան Ռադին:
Պյոտր Առաջին:
Պուգաչով:
Կարմելյուկ:
Բազմեցիներ:
Մայրը:
Մաքսիմի պատանեկությունը:
«Պոտլոմկին» զրահակիրը:
Սպիտակին և տալիս միայնակ
առագաստը:
Հաղթողների սերունդը:

Մի դեպք կիսակայարանում:
Բարեկամները նորից են հան-
դիպում:
Տասներեք:
Կարո:
Մտածմունք կազակ Գոլոտայի
մասին:
Միտկա Լելյուկ:
Ստալին. զեկուցում ԽՍՀՄ
Սահմանադրության նախա-
դի մասին:
Ստալին. ճառ Մոսկվա քաղա-
քի Ստալինյան ընտրական
ոկրուգի ընտրողների նախ-
ընտրական ժողովում:
Մեծ քաղաքացի:
Ամանգելի:
Մաքսիմի վերադարձը:

Կառավարության անդամը:
Մեծ յերդում:
Հայրենասեր:
Վոլոչայեվյան որեր:
Վերջին գիշերը:
Չանգեզուր:
Վերջին մասկարադը (դիմա-
կահանդես):
Կուսակցական տոմս:
Հեռավոր Արևելքում:
Քաջություն:
Գիշերը սեպտեմբերին:
Բարձր պարգև:
Ջուլբարս:
Արի դեպք սահմանի վրա:
Խորն ասպատակ (ոելդ):
Խորհրդային հայրենիքի հա-
մար:
Վիբորգյան կողմը:
Ընկերուհիներ:
Բալթիկցիներ:
Չապայեվ:
Տասնիններորդ թիվը:
Ֆեդկա:
Կրակոտ տարիներ:
Տրակտորիստներ:
Ծովայիններ:
Չորրորդ պերիսկոպ (շրջա-
դիսակ):
Բարեկամներ:
Գալչի:
Այ-գյուլ:
Ինժեներ Կոչինի սխալը:
Յերիտասարդության շքանշան-
դեսը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԻՐԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ամեն մի տիր պետք է անպայմանորեն բավարարի հետևյալ պահանջները:

1. Տիրը պետք է ապահովի հրաձգություն լիակատար անվտանգությունը և անխափանելիությունը:

2. Տիրը պետք է ունենա այնպիսի պաշտպանություն, վորն արգելք հանդիսանա զնդակներով հարվածելի տարածության մեջ մարդկանց և կենդանիների մուտք գործելու համար:

3. Բաց տիրերը (առանց ծածկի) պետք է տեղավորված լինեն այնպես, վոր հրաձգությունը կատարվի հարավից դեպի հյուսիս ուղղությամբ. այն ժամանակ արևի ճառագայթներն ուղղված կլինեն դեպի թիրախը, այլ վոչ թե դեպի հրաձիգների աչքերը:

4. Ծածկված և կիսածածկված տիրերի կողքի պատերում բոլորովին դռներ չպիտի լինեն թիրախների մոտ անցնելու համար:

5. Յուրաքանչյուր տիրի շահագործման համար մշակված պիտի լինի հրահանգ, վորը նախատեսնում է հրաձգություն կատարելու և կարգ պահպանելու պայմանները:

Տիրերի կառուցումը գոյություն ունեցող շենքերում

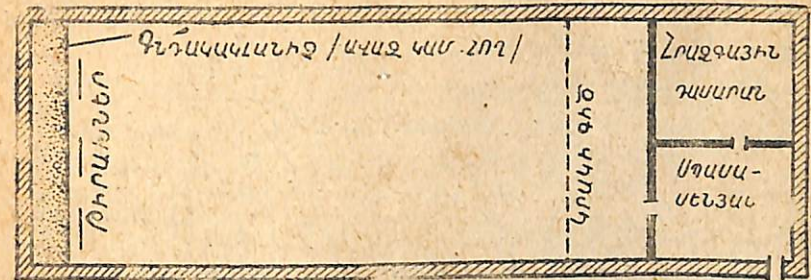
Այն շենքերում, վորտեղ տիր կառուցելու հնարավորություն կա, առաջին հերթին տիր կառուցելու համար պետք է ոգտագործել բնակելի տների, դպրոցների նկուղային և կիսանկուղային հարկերը, նույնպես և խարխուղ կամ կիսաքանդված, հատկապես քարե շինությունները:

Գոյություն ունեցող շենքերում սենյակները տիրի համար հարմարեցնելու ընդհանուր տիպային նկարագրություն տալ հնարավոր չէ, քանի վոր հենց շենքերն էլ շատ բազմազան են:

Տիրի համար հարմարեցվող շենքի չափերը

Տիրի համար ոգտագործելու շենք ընտրելիս, պետք է ապահովել հրաձգության հնարավորությունը վորոշ հեռակայությունից, որինակ՝ 25 կամ 50 մետրից: Այդ կարող է բավարարել այն

շենքը, վորի յերկարությունը ընդունված հեռավորությունից 3,50—4,0 մետրով ավելի չէ:

Դժադ. 1. Տիրի համար նկուղի ոգտագործման որինակ (զծիկներով նշանակված են հիմնական կառուցվածքները, մեկ գծով տիրի սարքավորման ժամանակ կառուցված հարմարանքները):

Շենքի լայնությունը պետք է բաժանելի լինի 1,30 մետրի վրա (կրակի գծի վրա յուրաքանչյուր հրաձիգին հատկացվող տեղի լայնությունն է):

Շենքի բարձրությունը ցանկալի չէ ունենալ 2,5 մ, բայց 2,2 մ. վոչ պակաս: Ցանկալի չէ, վոր պատերում, կրակալին դոտու սահմաններում, պատուհանների կամ դռների բացվածքներ չլինեն. չեթե դրանք գոյություն ունեն, ապա անհրաժեշտ է դրանք պինդ ծածկել անծակելի վահաններով կամ փեղկերով:

Թիրախների յետևի պատերը պետք է կողքի պատերից 3—5 սմ. ավելի հաստ լինեն:

Պատերի բոլոր առանձին դուրս ցցված քարե մասերը կամ առանձին կանգնած սյուները, նույնպես և յետևի պատը պետք է անպայմանորեն պաշտպանված լինեն տախտակի պատվածքով, 2—2,5 սմ. հաստությամբ, դրանք փնդակներով ամրապնդված են հարվածելու դեպքում ուղիղտից պահպանելու համար:

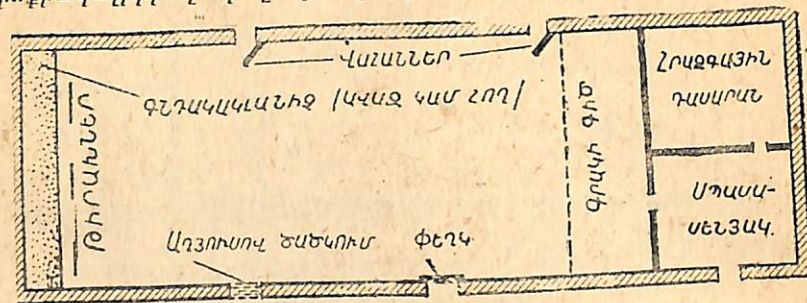
Առապտաղները (ծածկերը) պետք է ունենան հետևյալ հաստությունը՝ փայտե— 25 սմ., քարե— առնվազն 7—9 սմ.:

Տիրում ցանկալի չէ փայտի կամ հողի հատակ ունենալ:

Յեթե տիրի համար հարմարեցրած շենքում բետոնե կամ

բարե հատակ կա, ապա անհրաժեշտ է դրա վրա 10 սմ. հաստությամբ ավազի կամ փայտի թեփի շերտ փռել:

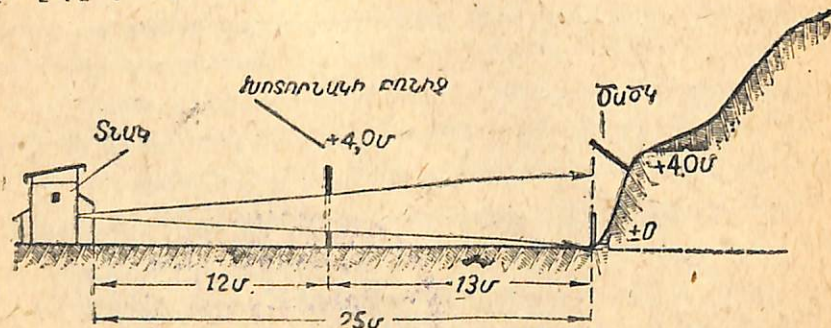
№ 1 և 2 գծագրերի վրա ցույց են տրված տիրի համար շենքի նկուղային և կիսանկուղային հարկերի հարմարեցումները փոքրակալիբր զենքով հրաձգության համար:

Գծագ. 2. Տիրի համար կիսանկուղային հարկի ոգտագործման որինակ:

Վայրի ռելյեֆի ոգտագործումը

Յեթե ուսումնական հաստատությունը տեղավորված է բնակավայրի ծայրամասում և դրա մոտերքում կիրճեր կամ հեղեղատներ կան, մանավանդ ուղղորդ լանջերով, ապա կարելի չէ ոգտագործել վայրի բնական բարենպաստ ռելյեֆը և տիր կառուցել կիրճի հատակի վրա: Պետք է ընտրել այնպիսի կիրճեր, վտրպեսզի դրանց հատակը մեծ թեքում չունենա դեպի թիրախների դասավորման տեղը: Վտրքան ավելի խոր և կիրճը և ավելի ուղղորդ են դրա լանջերը, այնքան ավելի լավ է, վտրովհետև դրա լանջերը բնական կողքի պատեր կհանդիսանան (գծագիր 3):

Գծագ. 3. Տիրի կառուցման ժամանակ վայրի բնական ռելյեֆի ոգտագործման որինակ (25—50 մ. հեռավորությամբ):

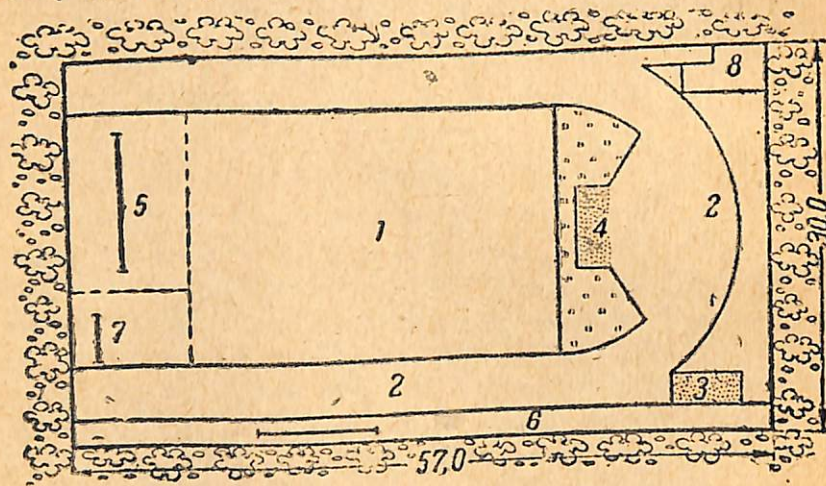
Փոփրակալիբր զնդակների ծակողական գործողությունը և պաշտպանական կառուցվածքների պահանջվող հաստությունը

№ № ըստ կարգի	ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Ծակողական գործողու- թյունը (սմ-ով)	Կառուցված- քի պահանջ- վող անձա- կելի հաստու- թյունը (սմ-ով)
1	Աղյուս սովորական	1,5	5,0
2	Նրճ խտացրած	8,0	15,0
3	Ավազ խտացրած	14,0	20,0
4	Ավազ թափած	18,0	30,0
5	Հող ճիմային	15,0	50,0
6	Փայտ պինդ տեսակների	6,5	20,0
7	Փայտ փշատերև տեսակների	8,5	25,0
8	Թերթ—յերկաթ	0,2	0,7

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖԻԶԿՈՒՆՈՒՐԱՅԻՆ ՄՈՏԱՎՈՐ ՇՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐ ԿԱՌՈՒՑՅԵԼՈՒ ՅԵՎ ՍՊՈՐՏԻՎ-ԼԻՃՆԵՐ ԿԱԶԱՎՈՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Յուրաքանչյուր դպրոցի կից անհրաժեշտ է ունենալ ֆիզիկու-տուրային հրապարակ, վորը պետք է բավարարի ֆիզիկական դաստիարակության և շարային պատրաստության ծրագրի պահանջները: Նայած հողամասի առկայությանը, ֆիզիկուտուրային հրապարակները կարելի չէ կառուցել զանազան շափերի (սխեմաներ 1, 2 և 3):

Սխեմա 1. Վոշ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ դպրոցին կից ֆիզիկուտուրային հրապարակի մոտավոր սխեմա.

1—Հրապարակ՝ շարային պատրաստության, շարժական խաղերի, բա-կետորի և վալերիի համար 20×35 մ.:

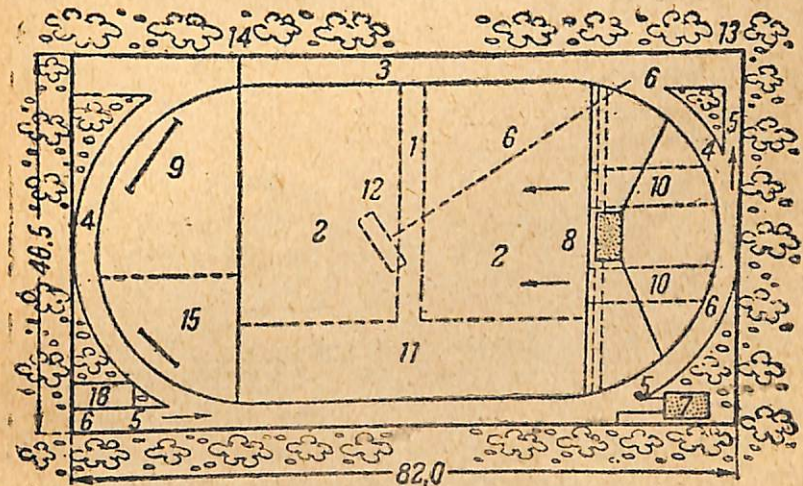
2—Վազբուլի և ՅԵՊԱՊ-ի արգելքների շերտ $3,60 \times 115$ մ. (կլորացման շառավիղը $= 10$ մ.): 3—Փոս ըստ յերկարության ցատկերի համար $2,70 \times 6,0$ մ 4— Փոս ըստ բարձրության ցատկերի համար $3,0 \times 6,0$ մ.: 5—Մարմնամար-դական ավան: 6— շերտ մազուցելով անցնելու համար $2 \times 57,0$ մ. և դերան: 7— Հարթակ փոքր տարիքների համար: 8— Սմառային դուշ: Ձմեռը— սա-հարան և սառցալեռներ:

1. Սխեմա 1. Ամենափոքր հրապարակը 57×30 մ թույլ է տրվում միայն այն դեպքում, յերբ հնարավորություն չկա տեղա-

մասի շափերն ավելացնելու, վորը կարող է հանդիպել միմիայն քաղաքի կենտրոնում տեղավորված դպրոցներում:

II. Սխեմա 2. Հրապարակը $82 \times 46,5$ մ մեծությամբ հանձնա-րարվում է վորպես ամենանպատակահարմարը դպրոցների մեծ մասի պայմաններում, վորովհետև նա բավարարում է ծրագրի բոլոր պահանջները, և դրա կառուցման համար համեմատաբար քիչ միջոցներ են պահանջվում:

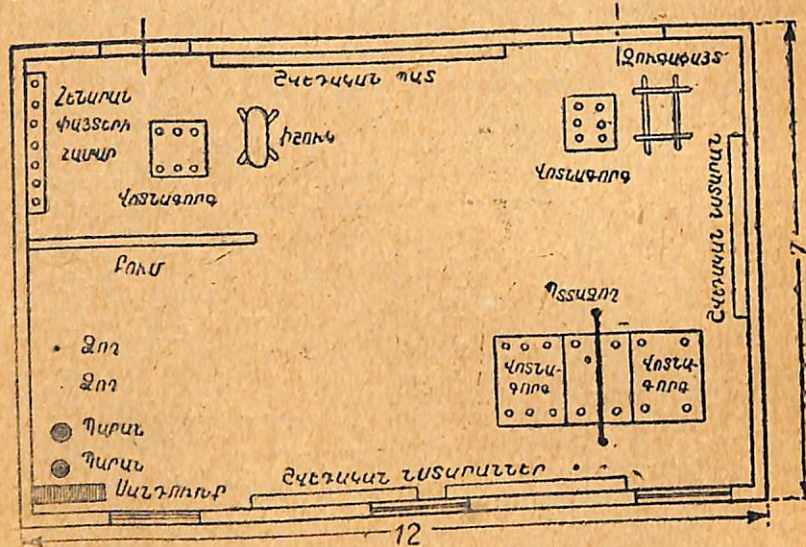
Այն դպրոցները, վորոնց ունեցած հողամասերը չեն համա-պատասխանում սրան կցված սխեմաներում մատնանշված շա-փերին, կարող են այդ շափերից շեղումներ թույլ տալ, սակայն, ղեկավարվելով սխեմաներում տրված պարամունքների առան-ձին տեղերի մոտավոր դասավորությամբ:

Սխեմա 2. Միջնակարգ դպրոցին կից ֆիզիկուտուրային հրա-պարակի մոտավոր սխեման:

1— Հրապարակ շարժական խաղերի և շարային պատրաստության համար 40×40 մ.: 2— Բաղկատուրային հարթակներ: 3— Ուղիղ վազբուլի $3,75 \times 80$ մ. (հեռավորությունը 60 մ.): 4— Փակ վազբուլի $2,50 \times 200$ մ. (կլորացման շառավիղը $= 20,0$ մ.): 5— ՅԵՊԱՊ-ի արգելքների շերտ (շարժական) $2,50 \times 115$ մ.: 6— ՊԱՊ-ի արգելքների շերտ (շարժական) $2,50 \times 160$ մ.: 7— Փոս ըստ յերկարության ցատկերի համար $2,75 \times 6$ մ.: 8— Փոս ըստ բարձրության ցատ-կերի համար: 11— Շերտ նետումների համար: 12— Նշանակած խրամատ: 13— կերի համար: 14— Վազբի ֆինիշը: 15— Հարթակ Ստարտ 60 մ. հեռավորության համար: 16— Ամառային դուշ: Ձմեռը վազբուլի, լեռնակ-փոքր տարիքների համար: 16— Ամառային դուշ: Ձմեռը վազբուլի, լեռնակ-ներ, սահարան և այլն

III. Սխեմա 3. Ֆիզիկական դաստիարակության պարապմունքների համար դպրոցում հարմարեցրած դահլիճում ցույց ետրված մարմնամարզական հիմնական գործիքների մոտավոր դասավորությունը (պտտածող, զուգափայտ, իշուկ, բում, շվեդական պատ, շվեդական նստարաններ, սանդուխք, ձուլեր, պարաններ, մարմնամարզական փայտեր և ներքնակներ): Դահլիճի չափերը պետք է լինեն առնվազն 12×7 մ, բարձրությունը՝ 4—15 մ: Պատուհաններն անհրաժեշտ է ծածկել ցանցերով և ողանցքներ սարքել:

Սխեմա 3. Ֆիզիկական դաստիարակության պարապմունքների համար դպրոցում հարմարեցրած դահլիճի մոտավոր հատակագիծը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	ԵԶ
Ընդհանուր ցուցումներ	7
Կարմիր բանակը և Ռազմա-Մովսիսյան Նավատորմը	10
Համառոտ տեղեկություններ Կարմիր բանակի կազմակերպության և ԲԳԿԲ կանոնադրերի մասին	20
Ֆիզիկական դաստիարակություն և շարային պատրաստություն	21
Հրաձգային պատրաստություն	30
Ռազմական տեղագրություն	35
ՀՈՒԲՊ	38

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ Ն Ե Ր

№ 1. Սովորողների սկզբնական ռազմական պատրաստության տարեկան ուսումնական որիենտիր' պլան	40
№ 2. Ռազմական պատրաստության ուսումնական գույքի տարեյը	41
№ 3. Հանձնարարվող գեղարվեստական գրականության և կինոֆիլմերի' ցուցակը	45
№ 4. Կանոնով վարժությունների աղյուսակը	48
№ 5. Վայլի ու վագֆի վարժեցնելու որիենտիր աղյուսակ	49
№ 6. Ընդհանուր ցուցումներ դպրոցական տիրերի կառուցման վերաբերյալ	50
№ 7. Ընդհանուր ցուցումներ դպրոցական ֆիզիկուլտուրային մոտավոր հրապարակների կառուցման և սպորտդահլիճների կահավորման վերաբերյալ	54

Թարգմանիչ՝ Պ. Պ. ԱՌԱՅԱՆ

Թարգմ. խմբագիր՝ Ա. ՅԵ. ՄԱԼԽԱՍՅԱՆ

Սրբագրիչ՝ Ս. ՇԱՀԲԱԶՅԱՆ

Տեխ. խմբագիր՝ Հ. ԱՅՎԱԶՅԱՆ

ՎՖ 2621

Պատվեր 816. հրատ. № 74, տիրաժ 1500

Հայկական ՍՍՌ Ժողկոմսովետին կից բերքերի և ամսագրերի
տպարան, Երեվան

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0220948

ԳԻՆԸ 1 Ռ. 70 Կ.

41. 121

804

Управление начальной и допризывной
военной подготовки
Главного управления Красной Армии.

ПРОГРАММА

Начальной военной подготовки
учащихся 5, 6 и 7 классов неполных
средних и средних школ.

Проектирует, Ереван, 1940 г.